

บทที่ 4

เขตเศรษฐกิจชายแดน

ในบทนี้ จะเป็นการศึกษาถึงประโยชน์ของเขตเศรษฐกิจชายแดน รูปแบบ กฎหมายและมาตรการที่กำหนดขึ้นสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผลประโยชน์ (Stake holders) ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งนี้จะเริ่มต้นศึกษาตามกำหนดการเดินทางสำรวจซึ่งเริ่มต้นจากภาคเหนือ คือเชียงราย (ครอบคลุมเส้นทางตั้งแต่เชียงราย-แม่สาย-เชียงแสน-เชียงของ-เชียงรุ่ง-ขุนหมิง-สปป.ลาว) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือมุกดาหาร (ครอบคลุมเส้นทางตั้งแต่ มุกดาหาร-สะหวันนะเขต-ดานัง-เวียตนาม) ภาคตะวันตก คือตาก (ครอบคลุมเส้นทางตั้งแต่ ตาก (แม่สอด) -เมียวดี-กาญจนบุรี) และแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของกิจกรรมต่อเนื่องว่ากิจกรรมในเขตฯ จะเชื่อมโยงหรือเชื่อมโยงกิจกรรมในพื้นที่ใกล้เคียงหรือพื้นที่อื่นได้เพียงใด อย่างไร ซึ่งจะได้นำข้อมูลทั้งหลายที่เก็บรวบรวมได้นั้นไปทำการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการวิจัยต่อไป

4.1 ประโยชน์ของเขตเศรษฐกิจชายแดน

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนมีความสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงประโยชน์ที่มีต่อประเทศไทย เพราะเหตุที่ไทยมีเขตพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ได้แก่ สปป.ลาว กัมพูชา พม่า และ จีนตอนใต้ เป็นต้น และเพราะเหตุสืบเนื่องจากการแข่งขันทางการค้าที่เข้มข้นมากขึ้นตามระบบเปิดการค้าเสรี มีการรวมกลุ่มสร้างพันธมิตรทางธุรกิจระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งในการแข่งขันด้านการค้ากับประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มในระดับภูมิภาคเช่น การรวมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) และกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) หรือการจัดทำเขตการค้าเสรี (Free Trade Area หรือ FTA) ทั้งในระดับกลุ่มภูมิภาคและเป็นทวีปาคีรวมทั้งการเข้าเป็นสมาชิกของ WTO ซึ่งทำให้ต้องปฏิบัติตามกฎกติกาการค้าโลกหลายประการล้วนแต่เป็นเหตุให้ประเทศไทยต้องปรับตัวในการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมให้มีประสิทธิภาพและปรับตัวในระดับจุลภาค เพื่อให้แข่งขันได้ทั้งในระดับระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค

การปรับตัวของไทยดังกล่าว จำเป็นต้องสอดคล้องและส่งเสริมแนวทางความร่วมมือกับประเทศภูมิภาค และการปรับทิศทางในการดำเนินงานความร่วมมือระหว่างประเทศก็ต้องตระหนักถึงบทบาทในการผลักดันให้เกิดภาคีในภูมิภาคร่วมกัน เพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและภูมิภาคด้วย

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจึงน่าจะมีความสำคัญต่อประเทศไทยทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

■ ด้านเศรษฐกิจ

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนถือว่าเป็นประตูการค้าเพื่อติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติ ซึ่งจำเป็นต้องสร้างขึ้นเพื่อให้มีการเชื่อมโยงชุมชนศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้เป็นฐานการผลิตใหม่ระยะยาว และต้องเร่งพัฒนาพื้นที่ชายแดนเพื่อกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยการวางมาตรการดึงดูดนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศให้เข้ามาตั้งฐานการผลิตและการลงทุนโดยอาศัยวัตถุดิบและทรัพยากรจากพื้นที่โดยรอบทั้งที่เป็นของไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยคำนึงถึงความร่วมมือและการเกื้อหนุนกัน (Complementary) รวมทั้งใช้โอกาสของความแตกต่างที่เป็นข้อได้เปรียบของแต่ละประเทศมาแลกเปลี่ยนกัน และส่งเสริมแนวคิดและแนวทางการผลิตร่วมกัน เช่น การแลกเปลี่ยนจุดแข็งด้านแรงงานถูกกับจุดแข็งด้านเทคโนโลยีขั้นสูงของสองประเทศเขตติดต่อกัน เป็นต้น ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งและโอกาสทางเศรษฐกิจของพื้นที่เมืองชุมชนและคนในพื้นที่ของทั้งสองประเทศ ขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เมืองที่เป็นชุมชนศูนย์กลางของอนุภูมิภาคและเมืองชายแดน ให้มีศักยภาพในการเป็นประตูการค้าเชื่อมโยงติดต่อกับบรรดาประเทศเพื่อนบ้านต่อไปได้

การกำหนดสิทธิประโยชน์และมาตรการด้านภาษีเพื่อดึงดูดนักลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนนั้น ยังเป็นการเร่งให้ไทยมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการลงทุนในภูมิภาค (Investment hub) และเป็นประตูการค้าไปสู่ภูมิภาคใกล้เคียงได้เร็วยิ่งขึ้น เพราะเหตุที่การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจะเป็นการสร้างฐานการผลิตใหม่ระยะยาวที่แข็งแกร่งและมีคุณภาพ รวมทั้งเป็นจุดส่งเสริมผลักดันสินค้า OTOP ของภูมิภาคต่างๆ ขณะเดียวกัน ยังเป็นการสร้างศูนย์กลางการค้าบริการเฉพาะด้านได้ด้วย เช่น ด้านการท่องเที่ยว การโรงแรม และภัตตาคาร ด้านโลจิสติกส์ ด้านการเงินการธนาคาร และด้านการศึกษา เป็นต้น

นอกจากนั้น การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ยังเป็นการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะมีการสนับสนุนให้เชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยตรง อันเป็นการสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน โดยอำนวยความสะดวกในการเดินทางผ่านแดนซึ่งกันและกัน และส่งเสริมแนวคิดการผลิตหรือการประกอบกิจกรรมธุรกิจร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของภาคการผลิตของไทยและประเทศในภูมิภาค บนพื้นฐานของความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

Advantage) และการได้ประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefit) เมื่อความแตกต่างทางภูมิประเทศ และทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับค่าจ้างแรงงานและราคาที่ดินยังไม่สูงมากนัก จึงเป็นตัวเสริมความโดดเด่นในระบบการเชื่อมโยงการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นตัวสร้างบทบาทให้แก่ประเทศไทยในการเป็นศูนย์กลางฐานการผลิต การบริการ และประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงในภูมิภาค รวมทั้งเป็นการสนับสนุนบทบาทภาคเอกชนให้มีความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาเขตชายแดนให้เป็นฐานการผลิตด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม และการบริการ ซึ่งล้วนแต่เป็นไปตามแผนบริหารราชการแผ่นดิน (พ.ศ. 2548 - 2551) ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของไทยให้มีบทบาทนำในการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาค

ประโยชน์ที่เห็นได้อีกทางหนึ่งของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน คือทำให้ประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านเกิดความร่วมมือกันสร้างอำนาจต่อรองในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศระดับโลกกับกลุ่มที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจสูงกว่าประเทศไทย ทำให้การเจรจาไม่เสียเปรียบและทำให้ไทยมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นในการเจรจาเชิงรุกแทนที่จะเป็นเพียงการตั้งรับเท่านั้น ขณะเดียวกันบรรดาประเทศเพื่อนบ้านของไทยก็จะได้รับประโยชน์ในทำนองเดียวกันนี้ เข้าลักษณะของ Win – win situation

■ ด้านสังคม

ปัญหาของประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทย ก็ถือเป็นปัญหาส่วนหนึ่งของประเทศไทยไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศเพื่อนบ้านเหล่านั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่า และมีคุณภาพชีวิตของคนในชาตินั้นๆ ที่ต่ำกว่า แต่มีความคล้ายกันทางวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายบุคคลหรือแรงงานเข้าสู่กันได้ง่าย ทั้งที่เป็นการเข้าเมืองอย่างถูกต้องหรือโดยผิดกฎหมาย ทำให้เกิดผลต่อเนื่องตามมา คือ ปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย และการแย่งงานคนไทย ปัญหายาเสพติด การแพร่เชื้อโรค การนำเข้าและส่งออกสินค้าผิดกฎหมายข้ามพรมแดน รวมทั้งปัญหาความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีความไม่เข้าใจกันด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็จะยิ่งส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จึงน่าจะก่อให้เกิดผลดีขึ้นได้ เพราะเป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างประเทศเพื่อนบ้านด้านวัฒนธรรมประเพณี ทำให้ความรู้สึกผูกพันสามัคคีฉันท์พี่น้องเกิดขึ้นในกลุ่มชุมชนเขตชายแดนของสองประเทศติดต่อกัน ขณะเดียวกันก็เป็น การส่งเสริมการจ้างงานในเขตพื้นที่ชายแดน พัฒนาเครือข่ายทรัพยากรมนุษย์ เพิ่มคุณภาพชีวิต และส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ซึ่งในที่สุดก็จะทำให้ปัญหาสังคมของชุมชนชายแดนลดลงหรือหมดไป

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

4.2 รูปแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษอาจทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของทำเลในเขตฯ แต่ละเขต และขึ้นอยู่กับนโยบายและมาตรการ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ที่จะได้กำหนดขึ้นสำหรับแต่ละเขต ทั้งนี้ ในการศึกษาจะขกกล่าวถึงเขตฯ ที่ได้เริ่มมีการดำเนินการบ้างแล้วและเขตฯ ที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาเท่านั้น คือ เชียงราย มุกดาหาร ตาก และกาญจนบุรี ตามลำดับ

4.2.1 เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของจังหวัดเชียงราย

(1) ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดเชียงราย¹

จังหวัดเชียงรายตั้งอยู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทย เขตชายแดนด้านทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่าโดยมีแนวเทือกเขาสูงเป็นเส้นพรมแดน และติดต่อกับ สปป. ลาวโดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ซึ่งสามารถใช้เป็นเส้นทางสัญจรไปถึงประเทศจีนได้ ส่วนทางใต้ของจังหวัดมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดลำปางและพะเยา ในขณะที่ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่และพม่า

เขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอำเภอแม่สาย อำเภอเชียงของ และอำเภอเชียงแสน มีการแลกเปลี่ยนและการค้าตามแนวชายแดนมาช้านานจวบจนปัจจุบัน นอกจากนั้น จังหวัดเชียงราย ยังจัดอยู่ในกลุ่มพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญตามแนวเขตภาคเหนือ – จีนตอนใต้ (ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย – เชียงใหม่ – ลำพูน) ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่าง ไทย – พม่า – ลาว – จีน และเมื่อได้พิจารณาระหว่างประเทศไทยกับจีนกับเส้นทางระเบียนตะวันออก – ตะวันตก ที่เชื่อมพม่า – ไทย – ลาว โดยผ่านทางแม่สอด พิชณุโลก มุกดาหาร และเข้าลาวแล้ว ก็เห็นได้ถึงประโยชน์ของไทยทางด้านทำเลที่ตั้งและด้านโลจิสติกส์ (Logistics) ซึ่งส่งผลให้ไทยกลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าของภูมิภาคนี้ได้

นับแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา เศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายได้ขยายตัวเพิ่มขึ้น ทั้งจากในภาคการผลิต ภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ซึ่งขยายตัวเกือบทุกสาขาการผลิต โดยภาคบริการสาขาท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวลดลงเล็กน้อย เนื่องจากภาวะความไม่สงบตามแนวชายแดนและการปิดด่านของพม่า แต่ด้านการใช้จ่ายภาคเอกชนมีทิศทางปรับตัวดีขึ้น อย่างไรก็ดี ผู้ลงทุนส่วนใหญ่ในจังหวัดเชียงรายชะลอการลงทุนเพื่อรอดูทิศทางเศรษฐกิจ การก่อสร้างเริ่มฟื้นตัวขึ้น จากพื้นที่

¹ รายละเอียด โปรดดูภาคผนวก A

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ได้รับอนุญาตก่อสร้างในเขตเทศบาลเพิ่มขึ้นจากปีก่อน 15.5% เป็น 62,011 ตารางเมตร จากการเพิ่มขึ้นของการก่อสร้างที่อยู่อาศัยและการก่อสร้างในภาคอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการขยายตัวของสินเชื่อเพื่อการก่อสร้างที่เพิ่มขึ้น 3.6% เป็น 1,327 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2549²

ด้านฐานะการคลัง จังหวัดเชียงรายมีการเร่งการใช้จ่ายภาครัฐมากขึ้น โดยมีการขาดดุลเงินในงบประมาณมากขึ้น ขณะที่ดุลเงินสดเกินดุลเพิ่มขึ้นจากปีก่อน การค้าชายแดนเพิ่มขึ้นจากการส่งออกไปจีน(ตอนใต้) เป็นสำคัญ มีเพียงสาขาการลงทุนเท่านั้นที่ยังไม่ฟื้นตัวแต่ก็มีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้น สำหรับภาคการเงิน พบว่าเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง ด้วยปัจจัยด้านความมั่นคงตามแนวชายแดน

การลงทุนภาครัฐ พบว่ารัฐบาลเพิ่มการใช้จ่ายมากขึ้น โดยเฉพาะจากโครงการมียาชาวนาซึ่งใช้เงินจำนวนมากถึง 597.9 ล้านบาท ส่วนใหญ่ใช้ในโครงการจ้างแรงงานโดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งน้ำ การค้าชายแดน กับพม่า ลาว และจีน (ตอนใต้) ที่ด่านอำเภอแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ ซึ่งมีสินค้าส่งออกที่สำคัญคือสินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้าง ยางรถยนต์ และน้ำมันเชื้อเพลิง มีมูลค่าการส่งออก เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 8.4% เป็น 2,819 ล้านบาท เปรียบเทียบกับที่เคยลดลง 11.9% ในปีก่อน จากการส่งออกไปจีนเพิ่มขึ้นเป็นสำคัญ โดยการส่งออกไปจีน (ตอนใต้) เพิ่มขึ้นกว่า 3 เท่าตัว เนื่องจากสามารถส่งออกผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของภาคเหนือ คือ ลำไยและลิ้นจี่ ซึ่งมีมากกว่าปีก่อน บางส่วนเพิ่มขึ้นจากการส่งออกยางรถยนต์ที่เร่งตัวมาก และส่วนหนึ่งเป็นสินค้าที่ส่งไปพม่าในช่วงที่มีการปิดด่าน ขณะที่การส่งออกไปพม่าลดลง 5.5% เนื่องจากมีการปิดด่านช่องแม่สายในช่วงปลายปี ทำให้การส่งออกในช่วงเวลาดังกล่าวหยุดชะงักลง แต่ก็มีสินค้าส่วนหนึ่งที่ทำพิธีการส่งออกไปประเทศอื่น แต่สินค้าถูกส่งต่อไปขายในพม่า ส่วนในการส่งสินค้าออกไปยัง สปป.ลาว พบว่าลดลงถึง 2.3% เนื่องจากโครงการก่อสร้างบางอย่างแล้วเสร็จ จึงลดการส่งออกยานยนต์และเครื่องจักรเพื่อไปทำงานในสปป.ลาว ในขณะที่ไทยนำเข้าสินค้าจากลาวเพิ่มขึ้น 54.9% (ประมาณ 964 ล้านบาท)

สินค้าที่นำเข้าจากสปป.ลาวและจีน (ตอนใต้) มีเพิ่มขึ้น โดยเป็นการนำเข้าจาก สปป.ลาว เพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่าตัว เนื่องจากมีการนำเข้าโค - กระบือมีชีวิตเพิ่มขึ้นมาก ในขณะที่ไทยนำเข้าสินค้าจากจีน (ตอนใต้) เพิ่มขึ้น 48.6% จากการนำเข้าเอปเปิ้ลในช่วงปลายปีเนื่องจากในปีนั้นจีนมีผลผลิตออกมากและราคาถูก แต่ไทยนำเข้าสินค้าจากพม่าลดลง 40.5% เนื่องจากในช่วงที่มีการปิดด่านทำให้การนำเข้าหยุดชะงักลง³

² สถาบันพัฒนาที่ดินจังหวัดเชียงราย <http://members.thai.net/cr101/chiangrai.htm>

³ เรื่องเดิม

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ผลของการมีแนวโน้มการค้าตามแนวชายแดนของจังหวัดเชียงรายขยายตัวเพิ่มขึ้น และการลงนามให้ความร่วมมือทางการค้าระหว่างประเทศที่ผ่านมาระหว่างไทยกับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในเขตภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง โดยเฉพาะจีน (ตอนใต้) ทำให้โอกาสการค้าระหว่างไทยกับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะจีน (ตอนใต้) จะมีแนวโน้มเติบโตต่อไปได้อีก โดยเฉพาะเมื่อมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์หลัก เพื่อสร้างความสัมพันธ์แบบแน่นระหว่างสองประเทศ โดยรัฐบาลจีนให้ความสำคัญร่วมมือกับไทยในการเปิดศูนย์กระจายสินค้าในมณฑลต่างๆ ของจีนถึง 7 แห่ง เพื่อส่งเสริมการค้าการลงทุนระหว่างกัน จึงเห็นได้ว่าจังหวัดเชียงรายจะเป็นจุดเริ่มต้นเส้นทางที่เชื่อมโยงไปสู่พื้นที่จีน (ตอนใต้) โดยเฉพาะมณฑลยูนนาน ผ่านพม่า และสปป.ลาว หรือ ผ่านเส้นทางแม่น้ำโขง ซึ่งหากจังหวัดเชียงรายได้รับการพัฒนาเป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน” ก็น่าจะส่งผลให้การค้าชายแดนระหว่างไทยและจีนมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งย่อมรวมไปถึง สปป.ลาว และพม่า ด้วย

(2) จุดผ่านแดนไทย-จีน (ยูนนาน)

บริเวณแนวชายแดนจังหวัดเชียงราย มีการขนส่งสินค้าผ่านไปยังประเทศจีนด้านชายแดนมณฑลยูนนาน (Yunnan Province: (云南省) ด้วยการส่งผ่านประเทศพม่าและสปป.ลาว เพื่อส่งต่อไปยังผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีกของยูนนานอีกทอดหนึ่ง ใช้เส้นทางขนส่งสินค้าผ่านท่าข้ามบริเวณเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามบ้านห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว หรือส่งสินค้าเข้าสู่จีน จากด่านเชียงของ จังหวัดเชียงราย เข้าสู่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้วของ สปป.ลาว โดยใช้เส้นทางหมายเลข 3 เข้าสู่จีนตอนใต้ ณ เมืองเชียงรุ่งก็ได้

บริเวณติดต่อค้าขายกันที่สำคัญ คือ เมืองหลวงและเมืองสำคัญใกล้เคียง เช่น นครคุนหมิง (Kunming) หยู่ซี (Yuxi) จูจิ่ง (Qujing) ชูซ่ง (Chuxiong) รวมทั้งบริเวณเมืองท่าตามชายแดน เช่น อำเภอซือเหมา เมืองต้าหลั่วและเชียงรุ่ง โดยที่เมืองคุนหมิง (昆明) ซึ่งเป็นเมืองสำคัญในเส้นทางค้าขายไทย - จีนตอนใต้ นั้น มีประชากร 43.329 ล้านคน มีชนกลุ่มน้อย 25 เผ่า มีพื้นที่ประมาณ 394,000 ตารางกิโลเมตร (ใหญ่เป็นอันดับ 8 ของประเทศจีน) มีอาณาเขตติดกับประเทศเวียดนาม สปป.ลาว และพม่า

จังหวัดเชียงรายกำหนดให้มีจุดผ่านแดนและจุดผ่อนปรนในบริเวณสามอำเภอของจังหวัดเชียงราย สำหรับเป็นช่องทางขนถ่ายสินค้า ดังนี้

จุดผ่านแดนถาวร มีด่านศุลกากร (เป็นหน่วยงานภายใต้การดำเนินการของกรมศุลกากร มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการนำเข้าและส่งออกสินค้า โดยผ่านพิธีการด้านศุลกากร ณ บริเวณพรมแดนไทย) เป็นจำนวน 2 แห่ง คือ

⇒ ด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย - เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

⇒ ด่านบ้านเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย - เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว

จุดผ่อนปรน เป็นบริเวณแนวชายแดนที่อนุญาตให้ประชาชนทั้งสองประเทศเดินทางผ่านเข้าออกเพื่อการค้าได้ โดยมีการกำหนดประเภทของสินค้า มูลค่าสินค้า และระยะเวลาปฏิบัติการ ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ที่จังหวัดเชียงรายมี 4 แห่ง คือ

⇒ บ้านแจมปอง ตำบลห้วยยาว กิ่งอำเภอเวียงแก่น - บ้านดำน เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว

⇒ บ้านร่มโพธิ์ทอง หมู่ที่ 9 ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง - บ้านปางไฮ เมืองคอบ แขวงไชยบุรี

⇒ บ้านสวนดอก หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน - บ้านสีเมืองงาม แขวงบ่อแก้ว

⇒ บ้านสบรวก หมู่ที่ 1 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน - บ้านเมืองมอม เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว

(เป็นจุดผ่อนปรนระหว่างไทย - พม่า ด้วย)

จากบริเวณจุดผ่านแดนและจุดผ่อนปรน สินค้าจะถูกขนส่งผ่านเส้นทางถนนทางบก และเส้นทางแม่น้ำโขงเพื่อส่งต่อไปยังพม่า สปป.ลาว และจีน (ตอนใต้)

อย่างไรก็ดี โดยผลของการลงนามร่วมกันเมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ.2543 ณ ประเทศพม่า ระหว่างไทย จีน สปป.ลาว และพม่า ในความตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขง ตอนบน ซึ่งมีข้อกำหนดให้แต่ละประเทศเปิดท่าเรือรวม 14 แห่ง (มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 2544) จึงทำให้จะมีจุดผ่านแดนเพิ่มขึ้นอีกคือ

⇒ จีน: ท่าเรือ ซื่อเหมา (Simao) จิ่งหง (Jinhong) หมิงหนาน (Menghan) กวนเหล่ย์ (Guanlei)

⇒ ลาว: ท่าเรือ บ้านทราย (Ban sai) เชียงกก (Ziengkok) เมืองมอม (Mouangmum) บ้านคุน (Ban Khoun) ห้วยทราย (Houaysai) และหลวงพระบาง (Luangprabang)

⇒ พม่า: ท่าเรือ วังเสียง (Wan Seng) วังปุง (Wan Pong)

⇒ ไทย: ท่าเรือ เชียงแสน (Chiangsaen) และท่าเรือเชียงของ (Chiangkhong)

(ระยะทางจากท่าเรือเชียงของไปเชียงแสน (จังหวัดเชียงราย) ประมาณ 70 กิโลเมตร จากท่าเรือเชียงแสนไปเชียงรุ่ง (ประเทศจีน) ประมาณ 380 กิโลเมตร และจากท่าเรือเชียงรุ่งไปซื่อเหมา (ประเทศจีน) ประมาณ 90 กิโลเมตร)

คาดว่าหากโครงการพัฒนาเส้นทางเชื่อมต่อ “บริเวณชายแดน” ที่จังหวัดเชียงราย - สปป.ลาว จาก เชียงของ - ห้วยทราย - หลวงน้ำทา - บ่อเต็น - เชียงรุ่ง (ตามความร่วมมือของสามประเทศคือ ประเทศจีน สปป.ลาว และไทย) ได้จัดทำแล้วเสร็จ จะทำให้พื้นที่ชายแดนของจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพในการจัดตั้งเป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน” และจะทำให้บริเวณแนวชายแดนที่จังหวัดเชียงรายเป็นประตูการค้า - การลงทุน ระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งต่างก็หันมาให้ความสำคัญกับการเปิดประเทศ และต้องการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองมากขึ้น

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงเส้นทางเชื่อมโยงไทย-สหภาพพม่า สปป. ลาว -จีน

สำหรับเส้นทางการค้าติดต่อกันระหว่างไทยและจีนตอนใต้ สามารถใช้ได้หลายเส้นทาง ทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ ดังนี้

- **การขนส่งทางอากาศ** เส้นทางการบินระหว่างไทยและจีนตอนใต้ที่สำคัญคือ
 - ⇒ เส้นทางกรุงเทพฯ - นครคุนหมิง มีสายการบินไทยและยูนิคอนแอร์ไลน์ (บินไป-กลับ ทุกวัน โดยเที่ยวบินของการบินไทยจะแวะเชียงใหม่ทั้งขาไปและกลับ)
 - ⇒ เส้นทางกรุงเทพ - เชียงใหม่ - สิบสองปันนา (มีสายการบิน PG (Bangkok Airways) ไป-กลับ สัปดาห์ละ 3 เที่ยวบิน และยูนิคอน 3Q สัปดาห์ละเที่ยว)
- **การขนส่งทางทะเล**
 - ⇒ จากไทย (ท่าเรือคลองเตยและท่าเรือแหลมฉบัง) ถึงท่าเรือฮองกง หรือท่าเรือ Huangpu นครกว่างโจว มณฑลกว่างตุ้ง

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

⇒ เส้นทางท่าเรือหวังปู – นครคุนหมิง (ในเขตปกครองตนเองสิบสองปันนาที่มณฑลยูนนานไม่มีทางออกสู่ทะเล ดังนั้นการขนส่งสินค้าทางทะเลจากเขตนี้ จึงต้องใช้ท่าเรือหวังปู มณฑลกว่างตู่ และท่าเรือฮ่องกง)

■ การขนส่งทางรถไฟ

การขนส่งทางรถไฟ ภายใต้โครงการความร่วมมืออนุภูมิภาคร่วมแม่น้ำโขง Greater Mekong Sub region - Economic Cooperation: GMS - EC) มีแผนเชื่อมโยงเส้นทางระหว่างประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาค ตามแผนงานมี 2 เส้นทาง คือ

⇒ ผ่านเด่นชัย: เส้นทางคุนหมิง - เชียงรุ่ง - เมืองลา - หลวงน้ำทา - ห้วยทราย - เชียงราย - เด่นชัย (แต่เส้นทางนี้ได้ชะลอโครงการไว้) อย่างไรก็ตาม ในส่วนของเชียงราย - คุนหมิง ได้เริ่มสำรวจแล้วในปี พ.ศ. 2546

⇒ ผ่านหนองคาย: เส้นทางคุนหมิง - เชียงรุ่ง - เมืองลา - หลวงพระบาง - เวียงจันทน์ - หนองคาย อยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้างเส้นทางบางส่วน และรัฐบาล สปป.ลาว อยู่ระหว่างเจรจาขอรับความช่วยเหลือในการก่อสร้างจากไทย

■ การขนส่งทางถนน

มีถนนเชื่อมจีน-ไทย 4 เส้นทาง คือ ผ่านพม่า และผ่านลาว

○ เส้นทางผ่านพม่า 2 เส้นทาง

⇒ เส้นทาง คุนหมิง - สิบสองปันนา (ต้าหลั่ว อ.เหมิ่งไห่) - เชียงตุง - ท่าซี้เหล็ก - แม่สลาย โดยออกจากจีนที่ต้าหลั่ว เข้าพม่าที่เมืองเชียงตุง ผ่านท่าซี้เหล็กในพม่า เข้าไทยที่อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย ระยะประมาณ 253 กิโลเมตร และไทยให้ความช่วยเหลือพม่าในการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 ในวงเงินประมาณ 38 ล้านบาท

○ เส้นทางผ่านลาว มี 2 เส้นทาง

⇒ เส้นทาง คุนหมิง - เชียงรุ่ง - บ่อเต็น - หลวงน้ำทา - ห้วยทราย - เชียงของ ออกจากจีนเข้าลาวที่บ่อหาน ผ่าน บ่อเต็น หลวงน้ำทา ห้วยทราย เข้าไทยที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายระยะทางประมาณ 254 กิโลเมตร คาดว่าจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2550

⇒ เส้นทาง คุนหมิง - เชียงรุ่ง - บ่อเต็น - ไชยะบุรี - เมืองเงิน - ปากแบ่ง - ห้วยโก๋น ออกจากจีนเมืองสิบสองปันนา (เหมิ่งล่า) เข้าลาวที่บ่อหาน ผ่าน บ่อเต็น แขวงอุดมไซ ปากแบ่ง เมืองหงสา ด่านน้ำเงิน ด่านห้วยโก๋น เข้าไทยที่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ระยะประมาณ 300 กิโลเมตร

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

(3) ความร่วมมือในการส่งเสริมการค้าการลงทุนระหว่างไทย-จีน

ไทยและจีนมีความร่วมมือทางการค้าโดยการทำความตกลงกันมานานแล้ว เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม 2521 เป็นต้นมา โดยมีการจัดทำพิธีสารว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย - จีน เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 จากนั้น ยังได้ทำความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทำความร่วมมือทางเศรษฐกิจไทย - จีน เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2527 (ได้รับการยกระดับเป็น หัวหน้าในระดับรองนายกรัฐมนตรี มีกำหนดประชุมครั้งแรกเดือนเมษายน พ.ศ. 2547) และต่อมาในเดือนเมษายน 2545 ก็ได้มีการจัดตั้ง “คณะทำงาน ไทย-มณฑลยูนนาน” ขึ้นด้วย

นอกจากนั้น ไทยและจีนยังมีความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนอีกด้วย ได้แก่ ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมทนายความไทย) กับสภาส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศแห่งชาติจีน เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2536 และข้อตกลงความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้าและวิชาการ ระหว่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย กับ หอการค้ามณฑลเหอเป่ย์ เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2543

ความร่วมมือสำคัญเกี่ยวกับการค้าชายแดนที่มีความชัดเจนขึ้น เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2549 โดยไทยและจีนได้จัดทำความร่วมมือทางการค้าระหว่างกันขึ้น และได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศด้วย อีกทั้งยังได้มีการดำเนินการตามความร่วมมือด้วยการเปิดศูนย์กระจายสินค้าหลักๆ ขึ้นหลายแห่งในมณฑลต่างๆ ของประเทศจีน ได้แก่ ศูนย์กระจายสินค้าเมืองจางชาน ที่มณฑลกว่างตง ซึ่งมีระบบที่ทันสมัย เน้นเรื่องสินค้าเกษตรโดยเฉพาะผลไม้ ปัจจุบันมีสินค้าของไทยส่งเข้าไปยังศูนย์นี้เป็นจำนวนมาก⁴ มหานครเซี่ยงไฮ้ ซึ่งเน้นสินค้าแห่งและสด⁵ เมืองคุนหมิง⁶ เมืองเฉิงตู⁷ มณฑลเสฉวน เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ เมืองซีอาน⁸ มณฑลส่านซี

⁴ เป็นศูนย์กระจายสินค้าทันสมัย มีการกักเก็บสินค้าด้วยระบบตู้เย็น เป็นศูนย์ที่เปิดโอกาสให้คนจีนซื้อผลไม้สด และมีคุณภาพดี ทำให้ราคาผลไม้ไม่สูงมาก ไทยสามารถส่งสินค้าผลไม้เข้าไปที่เมืองจางชานเพราะขายได้มาก และมีราคา ขณะนี้มีตลาดไทยกับกลุ่มเกษตรกรหลายแห่งนำสินค้าส่งไปที่จางชานแล้ว โดยเป็นสินค้าของจังหวัดต่างๆ เช่น พุเรียน ชุมพร ลำไยของภาคเหนือ กล้วยไข่ของจันทบุรี มะพร้าวของราชบุรี เป็นต้น

⁵ เน้นส่งสินค้าแห่งและสินค้าประเภทเนื้อ รวมทั้งอาหารทะเล ไทยสามารถส่งไปเก็บไว้ในห้องเย็นได้ สินค้าที่ส่งไปขายจากศูนย์นี้จะเน้นส่งไปที่เมืองในบริเวณลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง ได้แก่ เจียงซู เจ้อเจียง อันฮุย อู่ฮั่น และหูเป่ย์

⁶ ศูนย์กระจายสินค้าเมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน เป็นศูนย์กระจายสินค้าที่ไทยเป็นฝ่ายสนับสนุนให้มีการจัดตั้งขึ้น โดยให้นักลงทุนไทยกับนักลงทุนจีนสามารถใช้ศูนย์กระจายสินค้านี้ได้ โดยสินค้าไทยที่จะส่งไปที่ศูนย์นี้จะประกอบด้วยสินค้าอุปโภคและบริโภคเป็นหลัก ที่จะมีทั้งสินค้าส่งและค้าปลีก และสามารถส่งผลไม้ไปที่ศูนย์นี้ได้

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

และเมืองชิงเต่า มณฑลชานตง) โดยมีจังหวัดเชียงรายเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางขนถ่ายสินค้าต่อกันทางจีนตอนใต้ โดยเฉพาะที่คุนหมิงนั้นมีข้อได้เปรียบคือมีเส้นทางรถไฟที่สามารถส่งสินค้าไปทั่วเมืองจีนได้ ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบสำหรับไทย เนื่องจากคุนหมิงอยู่ใกล้ไทย โดยเฉพาะเส้นทางบกเชียงของ - บ่อเต็น ที่เชื่อมระหว่างไทย - สปป.ลาว - จีน (กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง) จะทำให้ไทยส่งสินค้าไปคุนหมิงได้สะดวกขึ้น

ในการจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าดังกล่าวนี้ ไทยได้เข้าลงทุนในเมืองจางชานและเชียงไฮ้ โดยศูนย์กระจายสินค้าที่จีนกำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการอยู่ที่เมืองคุนหมิง และเจิงตู ส่วนอุ๋ฮั่น และหนานหนิง (ซึ่งเป็นอีกมณฑลที่อยู่ใกล้ไทย) รัฐบาลมณฑลได้จัดสรรที่ดินให้อาเซียน 10 ประเทศ กับเอเชีย 12 ประเทศ โดยให้สิทธิในการสร้างศูนย์การค้าของประเทศตัวเอง (รวมทั้งศูนย์การค้าไทยด้วย) ซึ่งศูนย์กระจายสินค้าในซีอานได้สร้างเสร็จแล้ว และอยู่ระหว่างเตรียมการเจรจาของภาคเอกชนไทยในการเข้าไปลงทุนกับภาคเอกชนของจีน ทั้งนี้มีแนวโน้มว่าทั้งสองประเทศจะร่วมกันพัฒนาศูนย์กระจายสินค้าต่างๆ ดังกล่าวให้เป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” ด้วย ซึ่งคาดว่าจะมีการขยายตัวทางการค้าต่อกันมากขึ้นถึง US\$ 5 หมื่นล้าน¹⁰

ในช่วงระหว่างที่ไทยกำลังดำเนินการศึกษาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน คือเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2546 รัฐบาลไทยได้ลงนามในความตกลงระหว่างไทยกับมณฑลยูนนาน ตามบันทึกการประชุม 2 ฉบับ คือ ความร่วมมือเพื่อจัดทำแผนพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจร่วมกันระหว่าง สศช. กับ Yunnan Planning and Development Commission (YPDC) และ กนอ. กับเขตพัฒนา

เช่นกัน แต่ต้องมีการกระจายสินค้าเร็วกว่าที่เมืองจางชานเพราะระบบการจัดเก็บผลไม้อย่างดีที่จางชานไม่ได้ ซึ่งสินค้าที่ศูนย์จะสามารถส่งสินค้าไปทางตะวันตกของจีน

⁷ ศูนย์นี้ รัฐบาลจีนยังได้สนับสนุนให้ตั้งศูนย์กระจายสินค้าเกษตร แก้ว ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ และอาหารทะเล ซึ่งไทยสามารถเข้าไปใช้ศูนย์นี้ได้เช่นกัน โดยไทยจะมีโอกาสส่งสินค้ากระจายไปขายทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือของจีน หรือขายในตนเอง ซึ่งมีประชากรจำนวนมาก และไทยมีสายการบินตรง

⁸ ศูนย์กระจายสินค้าเมืองซีอาน มณฑลส่านซี เน้นสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป ส่งสินค้ากระจายไปทางมณฑลภาคตะวันตกเฉียงเหนือของจีน ได้แก่ กานซู ชินเจียง หนิงเซี่ย และมองโกเลียในบางส่วน

⁹ ศูนย์กระจายสินค้าเมืองชิงเต่า มณฑลชานตง มีบริษัทคลังสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใหญ่มาก จึงมีการเจรจากับบริษัทนี้เพื่อให้นำสินค้าไทยจากศูนย์กระจายสินค้าเชียงไฮ้มากระจายสินค้าในบริเวณใกล้เคียงด้วย ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเจรจา ยังไม่ได้มีการเข้าไปใช้

¹⁰ ผู้จัดการรายสัปดาห์ เปิดแผนเจรจาการค้าไทย-จีนผลักดัน 7 ศูนย์กระจายสินค้าคุมหัวแดนมังกร

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

อุตสาหกรรมเทคโนโลยีใหม่ระดับสูงนครคุนหมิง Kunming High Tech Industrial Zone ผลของการลงนามดังกล่าว ส่วนหนึ่งคือสนับสนุนการค้าการลงทุนในเขตเศรษฐกิจชายแดนที่จังหวัดเชียงราย

ความตกลงต่างๆ ระหว่างไทยกับมณฑลต่างๆ ของจีนดังกล่าว จึงเป็นตัวเสริมให้จังหวัดเชียงรายมีศักยภาพในการพัฒนาจัดตั้ง “เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน” และการจัดตั้งเขตฯ ของเชียงรายก็จะเป็นการเปิดประตูการค้าระหว่างไทย-จีน (ตอนใต้) ที่มีอยู่แล้วให้กว้างขึ้นไปอีก

นอกจากนั้น หากคำนึงถึงนิคมอุตสาหกรรมเชียงรุ่งที่กำลังก่อสร้าง¹¹ ซึ่งเป็นความตกลงร่วมลงทุนระหว่างภาคเอกชนไทยและจีน พบว่าเป็นเขตนิคมฯ ที่มีพื้นที่เหมาะสมเป็นโรงงานอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมแล้ว เน้นส่งเสริมอุตสาหกรรมหลายประเภท เช่น Bio-medicines; Tourist Products; Fine Chemical Industry; Light and Textile Industry; Agricultural Products Processing; Import-export Processing Industry; Component and Parts of Motor Vehicle; Packing and Multicolor Printing Industry; High and New Technologies and Biotechnology; Modern Logistics and Transportation Industry แล้ว ก็เห็นได้ว่าการจัดตั้งนิคมฯ นี้ จะเป็นตัวช่วยเสริมให้การค้าชายแดนจังหวัดเชียงรายและจีนตอนใต้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

จากการสำรวจเส้นทางระหว่างจังหวัดเชียงรายไปยังจีนตอนใต้พบว่าการค้าระหว่างมณฑลยูนนานกับไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2542-2546 มีสินค้าที่ยูนนานนำเข้าจากไทยหลายรายการ ดังตาราง

ตารางที่ 1 มณฑลยูนนานนำเข้าสินค้าจากไทย (มูลค่า: ล้านเหรียญสหรัฐ)

ลำดับ	รายการ	2542	2543	2544	2545	2546
1	เพชรยังไม่เจียระไน	1.62	4.53	2.25	1.78	1.54
2	ลำไยอบแห้ง	N/A	N/A	N/A	N/A	4.13
3	กุ้งมีชีวิต	0.27	0.34	1.44	1.22	0.71
4	ชิ้นส่วนไก่แช่แข็ง	0	0	0	0	1.39
5	ยางรถยนต์และยางรถบรรทุก	0.06	-	0.16	0.49	0.39
6	ดอกไม้สด	-	-	0.13	0.21	0.22
7	ยางพารา	0.14	0.15	-	-	0.10
8	โลหะแผ่น-ม้วน	-	0.21	0.84	1.05	0.23
9	ครั่ง (lac)	-	0.32	1.03	0.22	-
10	เครื่องมือ Numerically controlled devices	-	0.37	-	0.21	
11	Tin Ore & concentrates	-	-	-	0.21	

¹¹ นิคมอุตสาหกรรมเชียงรุ่งที่กำลังก่อสร้างอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงรุ่งเพียงสามกิโลเมตร มีขนาด 10.8 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ราบและมีเนินเขาเล็กๆ ล้อมรอบ และมีถนนหลักเชื่อมต่อหนึ่งด้าน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 15 นาทีจากสนามบิน

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ลำดับ	รายการ	2542	2543	2544	2545	2546
12	กั้นกรองบุหรี่ (Cigarette Filter)	-	0.14	0.69	-	
13	เครื่องไฟฟ้ารวมทั้งที่เป็น Digital System	-	0.52	0.10	-	
14	สวิตช์มีชีวิต	2.11	0.43	-	-	
15	ชิ้นส่วนDigital program-controlled switching System	-	0.22	-	-	
16	เส้นใยสังเคราะห์	-	0.12	-	-	
17	เม็ดพลาสติก	0.27	-	-	-	
	อื่น ๆ	0.59	0.67	0.24	0.55	1.47
	รวม	5.93	8.02	6.88	5.94	10.18

ข้อมูลข้างต้น เป็นข้อมูลจากประเทศจีน เห็นได้ว่าปี พ.ศ. 2546 มณฑลยูนนานนำเข้าจากไทย US\$ 10.18 ล้าน หรือ 407 ล้านบาท (เพิ่มขึ้น 71.38%) แต่จากตัวเลขของพาณิชย์จังหวัดเชียงราย ซึ่งรวบรวมจากด่านเชียงแสน พบว่ามีความแตกต่างจากตัวเลขของทางการจีน กล่าวคือในปี พ.ศ. 2541, 2542, 2543, 2544 และ 2545 ไทยส่งเข้าจีน (ตอนใต้) มูลค่า 96.76, 438.41, 838.22, 2,225.59 และ 2,737.47 ล้านบาทตามลำดับ (ยังไม่มีตัวเลขของไทยในปี พ.ศ. 2546) แต่มีมูลค่ากว่า 3,500 ล้านบาท) สินค้าที่ไทยส่งไปจีน (ตอนใต้) ได้แก่ ลำโพงแบบพกพา (พกพา, ยางนอก, ยางใน และยางรอง) ยางแผ่นรมควัน ชิ้นส่วนของไก่แช่แข็ง ยานพาหนะ-อุปกรณ์ น้ำมันพืช ผงชูรส ตะพาบน้ำ น้ำมันปาล์ม ผลไม้ในน้ำเชื่อม ยารักษาโรค น้ำมันเชื้อเพลิง ดีเซล คัสตาร์ดเค็ก รองเท้าแตะ ข้าวโพดในน้ำเกลือ รถยนต์ใช้แล้ว บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป น้ำอัดลม น้ำมันเบนซิน ลูกกวาด นมข้นหวาน (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าคนละตัว กับที่จีนเก็บตัวเลขได้ เนื่องจากส่วนหนึ่งยังเป็นการค้านอกระบบ) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ส่งออกไทย ผู้นำเข้าจีน และบริษัทเรือแม่น้ำโขง เชื่อว่าตัวเลขของไทยก็ยังต่ำกว่าความเป็นจริงมาก

สินค้าที่ยูนนานส่งออกไปยังไทยก็มีหลายรายการเช่นกัน โดยปี พ.ศ. 2546 ยูนนานส่งออกไปไทย US\$ 77.11 ล้าน หรือ 3,084 ล้านบาท (เพิ่มขึ้น 104.75 %) แต่ตัวเลขของพาณิชย์จังหวัดเชียงรายจากด่านเชียงแสนแตกต่างจากทางการจีน คือปี พ.ศ. 2541, 2542, 2543, 2544 และ 2545 จีน (ตอนใต้) ส่งเข้าไทยมูลค่า 289.35, 430.44, 308.21, 547.01 และ 477.92 ล้านบาทตามลำดับ ดังตาราง

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ตารางที่ 2 มณฑลยูนนานส่งออกสินค้ามาไทย (มูลค่า: ล้านเหรียญสหรัฐ)

ลำดับ	รายการ	2542	2543	2544	2545	2546
1	กรดเคมี (Phosphoric acid, Metaphoric acid & Pyrophosphoric acid)	9.32	12.23	10.06	11.35	12.08
2	แร่เงิน (Unwrought Silver)	-	-	14.03	9.14	34.97
3	แอปเปิ้ลสด	-	-	-	0.46	2.33
4	สาลี่สด	-	-	-	0.31	2.08
5	Sodium triphosphate/tripolyphosphate	0.18	0.45	0.42	2.63	2.05
6	เพชรอื่น ๆ ไม่ใช่เพชรเพื่ออุตสาหกรรม	-	-	-	0.26	13.50
7	อลูมิเนียม	0	0	0	0	1.08
8	สาหร่าย (Sea Weed)	0	0	0	0	0.42
9	ดอกไม้สด	-	-	0.12	0.22	0.35
10	ชาเขียว (Green Tea)	0	0	0	0	0.14
11	บุหรี่	0.06	0.59	1.70	1.92	2.18
12	ใบยาสูบ	0.47	-	-	1.12	0
13	ผ้าลูกฟูกทำจากฝ้าย	0.35	0.30	0.73	0.69	
14	ตะกั่ว (Unwrought refined Lead)	1.29	3.49	1.12	0.35	1.23
15	ดอกไม้ไฟ	0.11	0.24	0.25	0.33	0.37
16	ชิ้นส่วน อะไหล่รถยนต์	-	-	0.13	0.29	0.21
17	ลังกะสีออกไซด์	0.19	0.22	0.20	0.27	0.15
18	เครื่องจักรต่าง ๆ/Machine Tools	-	0.32	1.23	0.25	0.23
19	ด่างทับทิม (Potassium permanganate)	-	-	0.14	0.23	
20	ผัก รากบัว เห็ดหอม สด/แห้ง/แช่เย็น	-	-	0.19	0.23	0.21
21	Ferro-manganese	-	-	-	0.18	
22	วัตถุกันเสียและกันความร้อน	-	-	0.35	0.15	
23	เครื่องปั๊มลม อัดแก๊ส พัดลม	-	-	0.25	0.12	
24	เม็ดพลาสติก	0.17	-	-	0.12	0.19
25	เฟือง (Gear)	0.32	0.40	0.35	-	
26	เครื่องกลึง (Lathes)	0.19	0.31	0.34	-	
27	เครื่องปั๊มขึ้นรูปโลหะ Forging or die Stamping	0.06	0.22	-	-	
28	ฟอสฟอรัสเหลือง/ขาว	3.57	1.06	-	-	
29	เส้นใยสังเคราะห์ Synthetic staple fibers	0.24	0.28	-	-	
	อื่นๆ	2.51	3.45	2.89	7.74	3.34
	รวม	18.56	23.56	36.39	37.66	77.11

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

สินค้าที่จีน (ตอนใต้) ส่งไปไทย ได้แก่ แอปเปิ้ลสด เครื่องอุปโภคบริโภค กระเทียม ไม้สักแปรรูป สาลี่สด เมล็ดทานตะวัน อะไหล่ไฟฟ้า แปตัสเทียมคลอเรท พริกชี้ฟ้า เมล็ดฟักทอง เห็ดหอมแห้ง เครื่องใช้ไฟฟ้า-อุปกรณ์ อุปกรณ์ก่อสร้าง เมล็ดแตงโม ยานพาหนะอุปกรณ์ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ สาหร่าย บัวย เลื้อยสำเร็จรูป ดอกไม้เพลิง (ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นสินค้าคนละตัวกับที่จีนเก็บตัวเลขได้ ยังมีบางส่วนที่เป็นการค้านอกระบบ) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ส่งออกไทย ผู้นำเข้าจีน และบริษัทเรือแม่น้ำโขง เชื่อว่าตัวเลขของไทยและจีนก็ยิ่งต่ำกว่าความเป็นจริงมาก เพราะยังมีสินค้าตัวใหญ่ๆ อีกหลายตัวที่ไม่ได้ปรากฏ ทั้งในตัวเลขของไทยและจีน

อย่างไรก็ดี จากการสำรวจพบว่ามีแนวโน้มว่าสินค้าไทยจะขยายตลาดเข้าสู่ชนวนานได้เพิ่มขึ้น ได้แก่ ลำไยอบแห้ง ผลไม้อบแห้ง ข้าวโพดกระป๋อง ชิ้นส่วนไก่ อาหารสำเร็จรูป เครื่องประดับ ยางแผ่นรมควัน ยางรถบรรทุก ผลไม้สด (มะขามหวาน ลำไยสด มังคุด เงาะทุเรียน) ของใช้ในบ้าน (สบู่ ยาสีฟัน แชมพู รองเท้าแตะ) ของใช้ในบ้านทำด้วยพลาสติกคุณภาพดี นมผง ขนมขบเคี้ยวต่าง ยาแก้ปวด ยาแก้ท้องเสีย ฯลฯ ซึ่งคาดว่าจะมีมูลค่าการค้าไม่ต่ำกว่า 3,000 ล้านบาท/ปี

(4) รูปแบบของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย

เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย เกิดขึ้นจากการริเริ่มของ สศช. และ กนอ. ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบเมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2545 ให้มีการดำเนินโครงการ “เขตเศรษฐกิจชายแดน” ส่วนจะเป็นเขตฯ ลักษณะใด เมื่อมีกฎหมายออกมาแล้ว ก็จะกำหนดชื่ออีกครั้งหนึ่งว่า เขตฯ จังหวัด... ตามแต่กรณี และภายหลังจากได้ศึกษาแนวทางพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน ก็ได้ข้อสรุปให้มีพื้นที่นำร่อง 3 พื้นที่ ได้แก่ เขตอำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และอำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา โดยให้จังหวัดเชียงราย เป็นโครงการนำร่องในการพัฒนา “เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน” เน้นฐานการผลิตและการลงทุนของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ ให้อาศัยวัตถุดิบและทรัพยากรจากพื้นที่โดยรอบ ทั้งภายในและประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับจีนตอนใต้และตอนกลาง

ต่อมาเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2546 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแนวทางปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดผลการลงทุนร่วมไทย – จีน อย่างเป็นรูปธรรมขึ้น โดยให้มีสาระสำคัญในเรื่องของการให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนในเขตฯ เรื่องการบริหารจัดการเขตนิคมอุตสาหกรรม เรื่องคณะกรรมการพิจารณาแนวทางจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และเรื่องงบประมาณ

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดให้ กนอ. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) และกรมศุลกากร ร่วมกันพิจารณาลดขั้นตอนและกระบวนการอนุมัติการลงทุนเป็นกรณีพิเศษ สำหรับการเข้าลงทุนของนักลงทุนจีน รวมทั้งให้ กนอ. ประสานกับกระทรวงการต่างประเทศ ในการเร่งรัดจัดคณะผู้แทนไทยเดินทางไปเจรจากับทางจีนต่อไป และให้ดำเนินการต่อไปได้¹²

นอกจากนั้น ได้จัดตั้งกลไก 3 ระดับ ประกอบด้วยคณะกรรมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน (ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน) คณะกรรมการระดับจังหวัด และระดับปฏิบัติการในระยะแรกดำเนินการกำหนดรูปแบบเขตเศรษฐกิจที่จังหวัดเชียงราย ให้ครอบคลุมพื้นที่ใน 3 อำเภอ คือ เชียงแสน แม่สาย และเชียงของ เป็นเขตเศรษฐกิจโดยสมบูรณ์ และเป็นประตูรองรับการเชื่อมโยงกับจีนตอนใต้ และเป็นฐานการผลิตหลักในแนวเศรษฐกิจเหนือ – ใต้ โดย

- ให้อำเภอเชียงแสน เป็นศูนย์กลางการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม สามารถเป็นฐานการผลิต และการลงทุนที่สามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้
- ให้อำเภอแม่สาย เป็นศูนย์กลางการค้า บริการ ท่องเที่ยว และ ศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า
- ให้อำเภอเชียงของ เป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมเพื่อการเกษตรครบวงจร โดยในแต่ละเขตเศรษฐกิจจะได้รับสิทธิพิเศษด้านต่าง ๆ

ทั้งนี้ รูปแบบของเขตฯ เน้นเรื่องการให้เป็นพื้นที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจกับจีนตอนใต้ พม่า และลาวตอนเหนือ โดยให้มีการพัฒนาระบบคมนาคมและโลจิสติกส์ให้ครบวงจรทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ รวมทั้งด้านคลังสินค้า คลังน้ำมัน และการเป็นตลาดกลางด้านโลจิสติกส์ และยังได้กำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายสำหรับเขตฯ ไว้ชัดเจน คือให้เป็นอุตสาหกรรมด้านการแปรรูปการเกษตร อัญมณี เครื่องประดับ สิ่งทอ (เสื้อผ้า ผ้าไหม) ชิ้นส่วนรถยนต์ จักรยานยนต์ อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย ได้เริ่มจากการพัฒนาเขตพื้นที่เป้าหมายจำนวน 16,000 ไร่ ในตำบลศรีดอนชัย และตำบลสถาน อำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สอดคล้องกับการแบ่งเขตการใช้ที่ดิน (Zoning) ของกรมโยธาธิการและผังเมือง และไม่ขัดแย้งต่อพื้นที่อื่นใดทางด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกำหนดให้มีแผนสนับสนุนด้วย

อย่างไรก็ดี ต่อมารัฐบาลมีนโยบายไม่สนับสนุนการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในอำเภอเชียงแสน เพราะเกรงว่าจะกระทบต่อการอนุรักษ์ให้เมืองเชียงแสนเป็นเมืองมรดกโลก ซึ่งส่งผลให้

¹² สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี <http://www.cabinet.thaigov.go.th/>

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องพิจารณาความเหมาะสมพื้นที่ตั้งใหม่ ตลอดจนศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมใหม่ด้วย ทำให้ต้องมีการปรับรูปแบบของเขตฯ และให้มีการศึกษาพื้นที่ตั้งของเขตฯ ใหม่

ภาพที่ 2 แสดงพื้นที่ใน 3 อำเภอ เพื่อพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ที่มา: สำนักพัฒนาพื้นที่เฉพาะและพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพพ.) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

www.nestb.go.th

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

(5) กฎหมายและมาตรการสนับสนุน¹³

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายในระยะแรกให้ใช้กฎหมายที่มีอยู่แล้วของสามหน่วยงานได้แก่

- กฎหมายของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) เพื่อให้มีเขตนิคมอุตสาหกรรมทั่วไป
- กฎหมายศุลกากร เพื่อให้เขตฯ ได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีนำเข้า - ส่งออกแบบเขตปลอดอากร (Free Zone)
- กฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) ให้ใช้และสิทธิประโยชน์ด้านภาษีสำหรับผู้ลงทุน

นอกจากนั้น ยังกำหนดให้มีการปรับปรุงกฎระเบียบในระยะแรกให้แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2547 และยกร่างกฎหมายเฉพาะภายในปี พ.ศ. 2550 โดยให้ปรับปรุงสิทธิประโยชน์ที่มีอยู่ในกฎหมายส่งเสริมการลงทุน โดยให้สิทธิประโยชน์สูงสุดภายใต้กฎหมายปัจจุบัน ซึ่งต้องจัดทำให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2546 ด้วยการปรับปรุงกฎระเบียบทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนและการผลิตในเขตฯ

มาตรการต่างๆ สำหรับการการจัดตั้งเขตฯ ก็ได้กำหนดขึ้นไว้หลายประการ โดยกำหนดให้งานแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2546 สำหรับด้านแรงงาน กำหนดให้จัดทำนโยบายแรงงานต่างด้าว ด้านธุรกรรมการเงิน กำหนดให้จัดทำนโยบายด้านธุรกรรมเงินตราต่างประเทศ ซึ่งรวมถึงการรับจ่ายเงิน และส่งเงินกลับประเทศนักลงทุน และด้านการบริหารจัดการ ให้จัดตั้งกลไกการบริหารจัดการเฉพาะขึ้นเพื่อดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดไว้

นอกจากการให้สิทธิพิเศษสำหรับผู้ที่จะเข้าลงทุนในเขตเศรษฐกิจตามกฎหมายสามฉบับดังกล่าวแล้ว ยังจัดให้มีมาตรการสนับสนุนเพิ่มเติม ได้แก่

1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและแผนสนับสนุน เช่น จัดวางผังเมือง พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลัก และโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน พัฒนาระบบคมนาคมเชื่อมโยงเพื่อนบ้าน ตลอดจนจัดทำแผนสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และสิ่งแวดล้อม) และเตรียมพร้อมของปัจจัยการผลิตด้านทุน วัตถุดิบ แรงงาน โครงสร้างพื้นฐาน และการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

¹³ Chiangkhong today : www.chiangkhong.com; สำนักพัฒนาพื้นที่เฉพาะ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 19 พฤศจิกายน 2545

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

2) กำหนดสิทธิประโยชน์และมาตรการสนับสนุนให้มีลักษณะเป็น แบบเบ็ดเสร็จ (Incentive Package) กล่าวคือ ต้องให้นักลงทุนในเขตฯ ได้รับสิทธิประโยชน์สูงสุดตามกฎหมายที่มีในปัจจุบัน ทั้งในด้านการยกเว้นภาษีนำเข้า - ส่งออก ยกเว้นและลดหย่อนภาษีเงินได้ ตลอดจนการลงทุนธุรกิจการค้าหรือบริการ และการตั้ง ICD คลังสินค้าทัณฑ์บน จะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมโดยอาศัยกฎหมายกรมศุลกากร นอกจากนั้น ในจัดตั้งที่พักหรือโรงแรมก็ให้สนับสนุนโดยอาศัยกฎหมาย ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.)

3) มาตรการสนับสนุนด้านอื่นๆ เช่น การจัดตั้ง OSS¹⁴ หรือการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวภายในเขตฯ โดย กนอ. จัดทำมาตรการเพื่ออำนวยความสะดวกด้านธุรกรรมเงินตรา ผ่อนปรนการใช้แรงงานต่างด้าวในเขตเศรษฐกิจ ตลอดจนดำเนินนโยบายระหว่างประเทศ ทั้งประชาสัมพันธ์และการปรับปรุงความตกลงระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาาร่วมกัน

4) ปรับปรุงกฎระเบียบและนโยบายภาษีที่เอื้อประโยชน์ และช่วยลดต้นทุนสินค้าที่จะส่งออกให้สามารถสู้กับตลาดโลกได้

5) พัฒนาความเหมาะสมของพื้นที่ในการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน มีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ในการเป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านการคมนาคมขนส่ง และมีการผลิตที่สามารถเชื่อมโยงเกี่ยวพันซึ่งกันและกันกับพื้นที่อันมีศักยภาพอื่นๆ

ทั้งนี้ รัฐได้จัดตั้งกลไกการบริหารไว้ชัดเจนเป็นสองระยะ ในระยะยาว กำหนดให้ปรับปรุงกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนให้เป็นกฎหมายกลางเพื่อนำไปใช้กับพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอื่น แต่ในระยะแรกกำหนดให้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และให้มีคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายแดนเป็นกรรมการระดับชาติ ส่วนการพัฒนาในระดับพื้นที่ กำหนดให้มีการศึกษาขององค์กรปกครองพิเศษให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2546 และให้ตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดขึ้น จากนั้นให้มีการตั้งคณะกรรมการบริหารเขตนิคมอุตสาหกรรม (กนอ.) ขึ้นทำหน้าที่ในระดับเขตนิคมฯ

เพื่อให้การดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงรายขับเคลื่อนต่อไป จึงได้กำหนดขั้นตอนระยะแรกไว้ดังนี้

¹⁴ การบริหารจัดการภายในเขตฯ แบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Services - OSS) ให้ กนอ. ศึกษา เพื่อจัดการบริหารในลักษณะพื้นที่เฉพาะแบบเบ็ดเสร็จ มีความเป็นเอกภาพในการกำกับดูแลภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายฉบับเดียว และได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน เลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นรองประธาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 15 หน่วยงานเป็นกรรมการ เพื่อพิจารณากำหนดแนวทางการจัดตั้ง และบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงราย ให้สนับสนุนภาคเอกชนลงทุนด้านการผลิต การค้า และการท่องเที่ยวได้ อย่างมีประสิทธิภาพเป็นรูปธรรม

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- กำหนดเขตนิคมอุตสาหกรรม ที่ท่าเรือเชียงแสน ท่าเรือเชียงของ และสะพานข้ามแม่น้ำสาย โดยศึกษาความเหมาะสมและจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและคลังสินค้า ให้ เอกชนเริ่มลงทุนได้ปี พ.ศ. 2547-2548
- กำหนดผังการใช้ที่ดินภายในปี พ.ศ. 2546 และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงให้ครบเต็มระบบ
- เร่งการใช้ประโยชน์และกำหนดกลไกการบริหารท่าเรือเชียงแสน ท่าเรือเชียงของ และสะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2
- ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และจัดตั้งกลไกบริหาร พัฒนาฝีมือแรงงาน และจัดตั้ง Visa free zone
- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้วยการก่อสร้างและขยายถนนเลียบริมเมือง ถนนเลียบริมน้ำโขง เชื่อมถนนสายลัดกับถนนเลียบริมน้ำโขง และเชื่อมกับสะพานข้ามแม่น้ำโขง รวมทั้งขยายพื้นที่เขตชุมชนเมือง และการเพิ่มกำลังการผลิตและปรับปรุงระบบประปา ไฟฟ้า และระบบกำจัดน้ำเสียขยะ และระบายน้ำ
- พัฒนาเส้นทางให้เป็น Gate way ทั้งทางบกและทางน้ำ โดยทางบกภายในประเทศปรับปรุง เชื่อมเส้นทาง เชียงของ-เชียงแสน-เวียงแก่น(สายลัด) เป็นเส้นทางเลียบริมน้ำโขงตลอดสาย (อยู่ในขั้นตอนการสำรวจเส้นทางก่อสร้าง) ส่วนทางบกระหว่างประเทศ การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง เพื่อเชื่อมเส้นทาง เชียงของ-หลวงน้ำทา-บ่อเต็น-เชียงรุ่ง รวมระยะทาง 250 กม. (เริ่มก่อสร้างต้นปี พ.ศ. 2546 โดยได้งบประมาณสนับสนุนจากเอดีบี ไทย และจีน) และเชื่อมเส้นทางสายเวียงแก่น-เชียงของ (สายลัด) กับถนนเลียบริมน้ำโขง สะพานข้ามไทย-ลาว กับ ถนนสายเชียงของ-เชียงแสน เข้าด้วยกัน นอกจากนั้นให้พัฒนาเส้นทางน้ำเส้นทางแม่น้ำโขง เพื่อเดินเรือสินค้าและเรือโดยสารเพื่อการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกประเทศ
- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการพัฒนาเส้นทางและทางเชื่อมระหว่างอำเภอเชียงของและอำเภอใกล้เคียง (ถนนเชื่อมทางลัด เวียงแก่น-เชียงของ- เชียงแสน โดยการเชื่อมเส้นทางเลียบริมน้ำโขง) ทำให้เป็นถนนที่มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม และให้มีแหล่งท่องเที่ยวตามแนวเส้นทาง เน้นพัฒนาเชียงของให้เป็นประตูการท่องเที่ยวสู่ประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน (ลาว จีน) กำหนดให้มี การปรับปรุงสถานที่ต่างๆ ได้แก่ พัฒนาท่าจับปลาบึก และแหล่งแพร่พันธุ์ปลาบึกบ้านหาดไคร้ใช้เป็นที่พักผ่อนสาธารณะ ปรับปรุงห้วยทรายฆาม ให้เป็นจุดชมวิวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ใช้เส้นทาง เชียงแสน - เชียงของ พัฒนาหมู่บ้านวัฒนธรรมน้ำโขง โดยมีการพัฒนาหมู่บ้านน้ำร่องของโครงการ (บ้านหาดบ้าย ตำบลริมโขง ซึ่งเป็นหมู่บ้านไทลื้อ จัดเป็น "หมู่บ้านอนุรักษ์วัฒนธรรมและเป็นศูนย์จำหน่ายหัตถกรรมพื้นบ้าน" (ผ้าทอ)) สร้างและขยายแหล่งท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์สิ่งมีชีวิต

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ปลาบึกและปลาแม่น้ำโขง พัฒนาน้ำตาลห้วยเม็ง และน้ำตาลห้วยตอง รวมทั้งจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวอำเภอเชียงของ โดยสร้างระบบข้อมูลท่องเที่ยวให้ทันสมัยใช้คอมพิวเตอร์จัดเก็บและบริการข้อมูล และจัดตั้ง information booth ตามจุดต่างๆ

- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการดูแลสิ่งแวดล้อม ด้วยการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ปรับปรุงคูเมืองและเมืองเก่าของเวียงเชียงของ จัดตั้งโครงการ "เมืองน่าอยู่" เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีภาพรวมในการวางผังเมืองที่ชัดเจน มีเอกลักษณ์ของตนเอง มีความงามในเชิงศิลปะ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความปลอดภัยจากมลภาวะ มีความเป็นมิตรของผู้คน

- จัดตั้งศูนย์กลางการค้าชายแดน ด้วยการสร้างโกดังสินค้า บริเวณท่าเทียบเรือน้ำลึก เพื่อเป็นจุดรับส่งสินค้า ที่ส่งออกและนำเข้า เพื่อให้มีการขนถ่ายสินค้าได้สะดวก และปลอดภัย และสร้างอาคารสำนักงานต่าง ๆ บริเวณท่าเทียบเรือ ประกอบด้วย สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานด่านศุลกากร ด่านตรวจพืช สำนักงานการท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาบริเวณท่าเทียบเรือให้สถานที่พักผ่อน จุดให้บริการข้อมูล ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของ และสปป.ลาว

- เปรียบเทียบประเทศเพื่อนบ้านเพื่อกำหนดกฎระเบียบให้สอดคล้องกันตามเป้าหมายของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษและการเชื่อมโยงทางการค้าต่อกัน โดยเจรจาต่อเนื่องไปจนถึงระยะที่สองและสาม

การดำเนินงานในระยะที่สอง กำหนดให้จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเชียงของ และระบบโครงสร้างพื้นฐานระยะที่สอง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อเนื่อง วิจัยและพัฒนาพืชเศรษฐกิจและทรัพยากรร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ยกวางกฎหมายเฉพาะ และเจรจาอย่างต่อเนื่องกับประเทศเพื่อนบ้านไปจนถึงระยะที่สามซึ่งกำหนดให้สร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงที่เชียงของด้วย

(6) สิทธิประโยชน์สำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเชียงราย จะได้รับสิทธิพิเศษดังนี้

⇒ สิทธิประโยชน์ด้านภาษี

⇒ สิทธิประโยชน์ด้านการอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกรรม เช่นมีศูนย์บริการ มีการให้บริการแบบครบวงจร (One stop services) ในเรื่องของการอำนวยความสะดวกในการนำเข้าส่งออก และการอนุมัติแผนการดำเนินงาน

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- ⇒ สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน ซึ่งส่งเสริมปัจจัยการผลิต ทุน วัตถุดิบ และแรงงาน รวมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน (คมนาคม-โทรคมนาคม-ไฟฟ้า-ประปา)
- ⇒ สิทธิประโยชน์ด้านมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจ มีโครงสร้างพื้นฐานที่ครบครัน และให้บริการแบบครบวงจร หรือ One Stop Services จากหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจในการตัดสินใจสั่งการ และอนุมัติแผนการดำเนินงานได้
- ⇒ ได้รับสิทธิประโยชน์จากการสนับสนุนของภาครัฐในลักษณะเป็นแบบเบ็ดเสร็จ (Incentive Package)

(7) ศักยภาพของเชียงรายในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

จากการสำรวจจังหวัดเชียงราย พบว่าศักยภาพของเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงราย มีดังนี้

- จังหวัดเชียงรายจะเป็น Logistics Hub ที่เชื่อมโยงเส้นทางได้ถึง 3 เส้นทาง คือ เส้นทางขนส่งทางบก เส้นทางอากาศมีสนามบินนานาชาติ และท่าเรือตามเส้นทางลำน้ำโขง
- โครงการก่อสร้างถนนเชื่อมแม่สาย – ชายแดนจีน และถนนเชียงของ – ห้วยทราย-หลวงน้ำทา-บ่อเต็น-เชียงรุ่ง ด้วยความร่วมมือของสามประเทศ คือ จีน สปป.ลาว ไทย หากแล้วเสร็จจะทำให้เกิดการเชื่อมโยงของเส้นทางคมนาคมของทั้ง 3 ประเทศ ซึ่งหากโครงการมีการก่อสร้างแล้วเสร็จ ยุทธศาสตร์เมืองชายแดนของจังหวัดเชียงรายจะประกอบด้วยเส้นทางเศรษฐกิจสำคัญ ดังต่อไปนี้
 - 1) แม่สาย – ท่าซี้เหล็ก – เชียงตุง – ด้าลั่ว - เชียงรุ่ง (ผ่านประเทศพม่า)
 - 2) เชียงของ – ห้วยทราย – หลวงน้ำทา – บ่อเต็น – เชียงรุ่ง - คุณหมิง (เริ่มก่อสร้างในปี พ.ศ. 2547 และจะแล้วเสร็จปี พ.ศ. 2550) และ ห้วยโก๋น – ปากแบ่ง – บ่อเต็น - คุณหมิง อยู่ในแผนเชื่อมโยง GMS (ผ่านประเทศลาว)
 - 3) การเดินเรือพาณิชย์ในลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งเปิดเดินเรืออย่างเป็นทางการแล้ว และปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการปรับปรุงร่องน้ำ เพื่อเร่งเตรียมการพัฒนาเชิงพื้นที่รองรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย อันครอบคลุมพื้นที่อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ และให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองสนับสนุนเพื่อนำไปสู่ประโยชน์

ภาพที่ 3 แสดงโครงการก่อสร้างถนนเชื่อมแม่สาย - ชายแดนจีน และถนนเชียงใหม่ - ห้วยทราย-หลวงน้ำทา-บ่อเต็น-เชียงรุ่ง

ที่มา: เชียงของทูเดย์ <http://www.chiangkhong.com/map/r3e.htm>

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ทั้งนี้ จังหวัดเชียงรายก็มีศักยภาพในด้านการพัฒนาจังหวัดอยู่แล้ว โดยในส่วนของ การพัฒนาพื้นที่และแผนสนับสนุน จังหวัดได้รับอนุมัติงบประมาณประจำปี 2546 - 2548 เพื่อพัฒนา เรื่องสำคัญเป็นจำนวนถึง 1,356.51 ล้านบาท ประกอบด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่รวมทั้งชุมชน เทศบาล การวางผังเมือง การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการด้าน อนุรักษ์/พัฒนาท่องเที่ยว และกระบวนการมีส่วนร่วม/สังคม โดยการพัฒนาในภาพรวมอยู่ในช่วง ชะลอตัวเนื่องจากปัจจัยความไม่แน่นอนทางการเมือง สถานการณ์ประเทศเพื่อนบ้าน และการ สร้างความรู้ความเข้าใจแก่คนในท้องถิ่นยังล่าช้า ขาดการสนับสนุน

นอกจากนั้น จังหวัดเชียงรายได้บรรจุโครงการที่เกี่ยวข้องในยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด เพื่อเตรียมพัฒนาให้ครบเต็มระบบภายในปี พ.ศ.2550 ซึ่งเมื่อได้มีการทบทวนจุดที่ตั้งนิคม อุตสาหกรรมในช่วงปี พ.ศ. 2546 - 2547 หลายครั้ง จนได้ข้อยุติและมอบให้ กนอ. ศึกษาความ เหมาะสมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมแล้วเสร็จ

จากผลการดำเนินงานของ กนอ. ทำให้รัฐบาลอนุมัติงบประมาณปี 2546 - 2548 วงเงิน 1,356.51 ล้านบาท ผลจากการดำเนินการตามวงเงินงบประมาณ นำมาซึ่งโครงการเร่งด่วนหลาย โครงการที่เกิดขึ้น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดเชียงราย ได้แก่

- 1) โครงการต่อเนื่องสะพานข้ามแม่น้ำสาย
- 2) โครงการจัดลานจอดรถหลังท่าเทียบเรือเชียงแสน
- 3) โครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่ในพื้นที่เขตฯ
- 4) โครงการศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 5) โครงการก่อสร้างถนนแนวใหม่แยกทางหลวงหมายเลข 1 (เชียงราย) - อ.เชียงแสน ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร ชายแดน จังหวัดเชียงราย
- 6) โครงการศึกษาความเหมาะสมด้านเศรษฐกิจ วิศวกรรม และผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- 7) โครงการต่อเนื่องสะพานข้ามแม่น้ำสาย แห่งที่ 2 ระยะ 2 เพื่อก่อสร้างด่านศุลกากรถาวร
- 8) โครงการศึกษาแก้ไขปัญหาการได้มาซึ่งที่ดิน No Man's Land เพื่อสนับสนุนการ จัดตั้งด่านแม่สาย 2 โดยให้จังหวัดเชียงรายสามารถจ่ายเงินค่าชดเชยที่ดินเป็นกรณี พิเศษให้กับประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้สามารถส่งมอบพื้นที่ให้กรมศุลกากรดำเนินการ จัดตั้ง One Stop Service ชายแดน ณ ด่าน แม่สาย 2
- 9) ก่อสร้างที่ทำการชั่วคราวด่านพรมแดนฝางพม่า ณ สะพานมิตรภาพข้ามแม่น้ำ แห่งที่ 2

นอกจากนั้น เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2549 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบข้อเสนอสภา พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ส.ศ.ช) ตามที่ประธานคณะอนุกรรมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ชายแดน ในการดำเนินโครงการจัดตั้งเขตปลอดอากรและจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้า (ICD และ

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

CUSTOMS FREE ZONE) ที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยให้สศท.ร่วมกับกระทรวงการคลัง และกระทรวงคมนาคม พิจารณารายละเอียดโครงการที่ด้านศุลกากรเชียงแสนนำเสนอ หลังจากนั้น ด้านศุลกากรเชียงแสนได้ทำการประชาสัมพันธ์การศึกษาของโครงการฯ นี้ ปรากฏว่าภาคเอกชน นักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีความสนใจและได้วางแผนการลงทุนกันแล้ว

จากการศึกษาของด้านศุลกากร พบว่าเชียงรายมีอุปสรรคและปัญหาในการพัฒนา คือ

- จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองที่มีศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว แต่ยังไม่มีการบริหารจัดการให้เป็นจุดเด่น เพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาลงทุนหรือเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่อำเภอเชียงแสน เป็นเมืองที่ติดกับแม่น้ำโขง มีอารยธรรมของชนชาติ 4 แผ่นดิน ปัจจุบันคนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความยากจน ละทิ้งถิ่นฐานไปประกอบอาชีพที่อื่น

- เพื่อให้การพัฒนามีความรวดเร็ว ด้านศุลกากรได้กำหนดยุทธศาสตร์โดยใช้มาตรการทางกฎหมายศุลกากรให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากร เพื่อเร่งสร้างแรงจูงใจให้นักลงทุน เพื่อกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการค้าชายแดน

- ยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้สำหรับโครงการนี้คือ

- ⇒ การผลิตสินค้าคุณภาพเพื่อเปิดศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้านานาชาติ (International Trade Show + Sale Center) ของกลุ่ม GMS โดยเปิดเป็นศูนย์ Packing และ Logistic Hub ของภาคเหนือทั้งทางเรือ ทางบก และทางอากาศ

- ⇒ จัดให้มีกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวด้านการบริการที่พักอาศัยแบบ Home Stay เปิดเป็นศูนย์ธุรกิจการท่องเที่ยวโรงแรมและบริการจัดเลี้ยงแบบปลอดภาษี

- ⇒ จัดให้มีการแสดงและซื้อขายสินค้า OTOP และสินค้านานาชาติราคาถูก เพื่อเปิดเป็นศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้าภายในประเทศและต่างประเทศ

- ⇒ เปิดร้านค้าปลอดอากร (DUTY FREE SHOP) จำหน่ายสินค้าราคาพิเศษแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติและคนไทยที่ไปนอนพักอาศัยในอำเภอเชียงแสนเป็นเวลา 1 – 2 คืนได้ เป็นการสงวนเงินตราไทยไม่ให้รั่วไหล ซึ่งปัจจุบันมีร้านค้าปลอดอากรตั้งอยู่มานานแล้วตามแนวชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน

การพัฒนาเพื่อจัดตั้งเขตปลอดอากร (ICD) และศูนย์กระจายสินค้า (CUSTOMS FREE ZONE) นี้ จะมีด้านศุลกากรเชียงแสน และกรมศุลกากรเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขและระเบียบปฏิบัติพิธีการศุลกากรภายในเขตปลอดอากร รวมถึงมาตรการกำกับควบคุมและป้องกันการรั่วไหลด้วยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ ระบบ IT มาใช้อย่างเต็มรูปแบบ การดำเนินการโดยใช้กฎหมายศุลกากรเป็นหลัก ก็เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการลงทุนโดย

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ภาคเอกชน จะเป็นการจัดตั้งเขตปลอดอากรที่ใช้ระยะเวลาสั้นและรวดเร็ว พื้นที่ไม่ต้องมากเอกชนสามารถประกอบธุรกิจเองได้ง่าย เป็นการลงทุนที่คุ้มค่า ในเขตอุตสาหกรรมผลิตสินค้าให้เป็น Thai Brand Image ซึ่งปัจจุบันเป็น Brand ที่ดีที่สุดของอาเซียน โดยเชียงแสนสามารถนำสินค้าที่ผลิตในจีนราคาถูกลงมาเพิ่มมูลค่าและขายในไทยได้โดยฝีมือของคนไทย

เมื่อได้วิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดเชียงรายโดยรวมแล้ว เห็นว่าทั้งจุดอ่อนและจุดแข็ง ขณะเดียวกันก็มีทั้งโอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)

- มีความพร้อมในด้านการคมนาคม และทำเลเหมาะสมในการเป็นจุดศูนย์กลางเพื่อเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอนุภูมิภาคน้ำโขงตอนบน ซึ่งทำให้ไทยสามารถติดต่อค้าขายได้สะดวกและมากขึ้นกับประเทศพม่า สปป.ลาว และจีนตอนใต้ โดยเฉพาะเส้นทางน้ำผ่านแม่น้ำโขงซึ่งเป็นการขนส่งหลักระหว่างไทย - ยูนนาน เพราะขนส่งได้รวดเร็ว เนื่องจากมีสินค้าเพียง 150 ตัน สินค้าเต็มเรือ ก็สามารถออกเรือได้ไม่ต้องรอนานเหมือนเช่นเรือเดินสมุทร
- มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภค มีสนามบินนานาชาติ ท่าเรือตามเส้นทางลำน้ำโขงสามารถพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็น Logistics Hub ที่เชื่อมโยงเส้นได้ถึง 3 ทาง
- พื้นที่การเกษตรมีศักยภาพ เพราะเป็นแหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญหลายอย่าง อาทิ เช่น ข้าว ข้าวโพด ชিং สับปะรด ลิ้นจี่ ลำไย ฯลฯ
- มีวัฒนธรรม ประเพณี และเอกลักษณ์ความเป็นชาวเหนือ มีศิลปวัฒนธรรมโบราณ รวมทั้งมีโบราณสถาน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์และมีชื่อเสียง และมีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และสามารถเป็นศูนย์ธุรกิจการท่องเที่ยวโรงแรมและบริการ

จุดอ่อน (Weakness)

- มีปัญหาสังคมและแรงงานอยู่มาก
- มีปัญหาความมั่นคงด้านแนวชายแดนอยู่บ้าง
- ประชาชนยังมีการศึกษาต่ำและยากจน แรงงานไร้ฝีมือ
- การพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์ การบริหารจัดการ การตลาด และการผลิต ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ขาดแคลนบุคลากรที่พูด อ่าน เขียนภาษาจีน ทำให้การดำเนินธุรกิจเสียเปรียบประเทศคู่แข่ง เช่น เวียดนาม สิงคโปร์ และมาเลเซีย ซึ่งมีบุคลากรที่พูดภาษาจีนได้มากกว่า
- การคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐานบางอย่างยังไม่ครอบคลุมและสะดวกเพียงพอต่อการรองรับความเติบโตของจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นระบบสารสนเทศและในส่วนที่

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

เป็นเส้นทางหลักเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านยังต้องมีการพัฒนา ซึ่งเมื่อคำนึงถึงเส้นทางจินตอน ได้จากมณฑลยูนนานแล้ว เห็นว่ามีปัญหาค่าขนส่งสูงหากใช้เส้นทางทางอากาศ (แม้ว่าจะใช้เวลาเพียงสองชั่วโมง) ในขณะที่การขนส่งทางทะเล ซึ่งต้องขึ้นสินค้าที่ทำเรือ Huang Pu นครกวังโจว แล้วขนถ่ายจากเรือไปรถไฟ หรือรถบรรทุกไปมณฑลยูนนาน ต้องใช้เวลานานมากเพราะระยะทางไกล (ปัจจุบันยังขนส่งลักษณะนี้อยู่) และหากเป็นการขนส่งทางแม่น้ำโขง ก็มีปัญหาเรื่องกล่องสินค้าเสียหายจากการขนถ่าย เพราะไม่ได้ใช้เครื่องยก (เครน) และปัญหาไม่มีเรือห้องเย็นทำให้สินค้าสดเมื่อส่งของจากไทยไปคุนหมิงจึงไม่ได้คุณภาพ

- ท่าเรือเชียงแสน (แหล่งเดิม) มีขนาดเล็กและตั้งในเขตเมืองเก่า ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นท่าขนส่งสินค้า ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นที่ขนส่งสินค้า จะต้องเร่งสร้างพัฒนาสร้างท่าเรือขนาดใหญ่แห่งใหม่เพื่อเสริมศักยภาพการขนส่งทางบก ทางน้ำ และการขนส่งสินค้าข้ามประเทศ (อย่างไรก็ดี รัฐบาลได้อนุมัติโครงการและงบประมาณสร้างท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ 2 แล้ว คือในเขต อบต. เวียง อบต. โยนก หรือ อบต. บ้านแซว อำเภอเชียงแสน บริเวณใกล้กับเขตสามเหลี่ยมทองคำ ยกเว้นเขตเมืองโบราณ (เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน))

- ความไม่แน่นอนของนโยบายรัฐบาลในการจัดตั้งเขตฯ และจุดที่ตั้งของเขตฯ ทำให้บรรดานักลงทุนทั้งคนไทยและต่างชาติ มองว่าที่เชียงของยังไม่พร้อมที่จะลงทุน ซึ่งขณะนี้นักลงทุนจีนไปทำสัมปทานที่ฝั่งลาวแล้วเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแขวงบ่อแก้ว

- ไทยยังไม่มีเรือคอนเทนเนอร์เพื่อรับส่งสินค้าจากจีนมายังไทย และจากไทยมายังจีน เรือที่บรรทุกสินค้าล่องในแม่น้ำโขงเป็นของจีน

- ที่เชียงของ ปัจจุบันมีเพียงประกาศกำหนดเขตพื้นที่เพื่อสร้างสะพาน แต่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องจุดที่จะสร้าง และยังไม่ได้นำดำเนินการใด

โอกาส (Opportunities)

- มีนโยบายรัฐในการพัฒนาประเทศหลายเรื่องซึ่งส่งผลให้เชิงรายอาศัยโอกาสได้ เช่น นโยบายครัวไทยสู่โลก นโยบายสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล นโยบายส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือ SMEs นโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นต้น

- มีความตกลงระหว่างภูมิภาคหลายฉบับที่เอื้ออำนวยให้เชิงรายใช้ประโยชน์จากความตกลงนั้นๆ ได้ อาทิเช่น ความตกลง FTA ไทย-จีน ความตกลงระหว่างไทย-จีน-พม่า-สปป.ลาว เรื่องการเดินทางเรือพาณิชย์ในแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขง

- ความก้าวหน้าของข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างจีนกับอาเซียนที่เป็นไปอย่างดี มีการคาดการณ์ว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของการค้าอย่างมีนัยสำคัญในเขตการค้าชายแดนจังหวัดเชียงราย

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- เรื่องการชำระเงินระหว่างประเทศ เพราะเหตุว่าคนหมิงเป็นเมืองเปิดเสรีทางการเงิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ซึ่งธนาคารต่างชาติรวมทั้งไทยสามารถเข้าไปเปิดกิจการได้ แต่ปัจจุบันมีเพียงธนาคารกรุงไทย (เปิดเป็นสำนักงานสาขาแห่งแรก) และธนาคารกสิกรไทย (เปิดเป็นสำนักงานตัวแทน) ซึ่งธนาคารทั้ง 2 แห่งนี้ สามารถให้คำแนะนำให้ผู้ส่งออกไทยในเรื่องการชำระเงินของลูกค้าในมณฑลยูนนานได้ และธนาคารกรุงไทยสามารถให้บริการรับฝาก-ถอน-โอนเงินให้แก่ลูกค้าชาวต่างประเทศในสกุลเงินตราต่างประเทศที่มีใช้เงินหยวนได้

- บุคลากรจีนในมณฑลยูนนานยังไม่ค่อยมีความรู้ด้านธุรกิจระหว่างประเทศ และมีความรู้ภาษาอังกฤษน้อย จึงเป็นโอกาสของไทยที่จะเปิดสถานศึกษาหรือฝึกอบรมสำหรับคนจีนตอนใต้ให้เข้ามาในเชียงราย (ปัจจุบันมีนักศึกษาจากจีนมาเรียนที่จังหวัดเชียงรายเพิ่มมากขึ้นทุกปี และนักศึกษาไทยก็เข้าไปเรียนที่จีนเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน)

- ปัญหาเรื่องห้องเย็นในเรือขนส่งไม่มี เป็นโอกาสที่ไทยจะเข้าลงทุนได้ และแม้ว่าในเวลานี้ยังไม่มีเรือใดลงทุน เพราะเป็นการเพิ่มต้นทุน แต่ในอนาคต เชื่อว่าจะต้องมีและต้องถูกบังคับด้วยกฎหมายสุขอนามัย)

อุปสรรค (Threats)

- ความไม่แน่นอนของนโยบายรัฐ และการบริหารจัดการ ทั้งของไทยและประเทศอื่น
- ความมั่นคงตามแนวชายแดน โดยเฉพาะปัญหาชนกลุ่มน้อย
- ความไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านในเรื่องกฎระเบียบและ

มาตรฐานของการค้าสินค้าระหว่างประเทศ

- ปัญหาการกีดกันทางการค้าของจีนในรูปภาษีนำเข้า โควตา ใบอนุญาตและกฎระเบียบอื่นๆ (แม้ว่าจีนจะเข้าเป็นสมาชิกของ WTO แล้วก็ตาม) ทำให้การค้าไม่ราบรื่นเท่าที่ควร โดยเฉพาะใบอนุญาตที่กำหนดปริมาณนำเข้าขึ้นส่วนใด เป็นต้น ขณะที่ฮ่องกงไม่มีโควตานำเข้า

- ปัญหาการชำระเงินระหว่างประเทศของจีน เพราะการค้าทางฝั่งแม่น้ำโขงยังไม่ได้มีการใช้ระบบธนาคารระหว่างประเทศในการชำระราคาสินค้าระหว่างกันด้วยความเคยชินและเพื่อประโยชน์ในการเลี่ยงภาษีและพิธีการตรวจทางสุขอนามัย ปัจจุบัน ลูกค้าจีนจะจ่ายค่าสินค้าไทยเป็นเงินบาทที่ทำเรือเชียงแสนและลูกค้าไทยจะจ่ายค่าสินค้าจีนเป็นเงินหยวนที่ทำเรือในจีน เรื่องนี้ทางธนาคารกรุงไทย ก็กำลังศึกษาและหาวิธีแก้ไข

- มณฑลยูนนาน มีชายแดนติดกับประเทศเวียดนาม พม่า และ สปป.ลาว จึงมีการค้าชายแดนซึ่งจีนลดภาษีนำเข้าประมาณ 50 % ของอัตราปกติ ซึ่งประเทศไทยไม่ได้สิทธิพิเศษส่วนนี้

- การขนส่งในลุ่มแม่น้ำโขงมีอุปสรรคต่อผู้ประกอบการไทย เนื่องจากจีนเป็นผู้ควบคุมน้ำ เมื่อเรือบรรทุกสินค้าแล่นผ่านลำน้ำ จีนก็ปล่อยน้ำจากเขื่อนหนุนเรือ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่การ

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

นำสินค้าจีนลงเรือมาขายให้ไทยเท่านั้น ไม่เอื้อประโยชน์ต่อฝ่ายไทย นอกจากนั้น ยังมีผลกระทบ ต่อคนท้องถิ่นและวิถีชีวิตริมฝั่งโขง โดยเฉพาะชาวเกษตรและประมงริมฝั่งโขง

- การขนส่งทางบกมีปัญหาเรื่องระบบภาษีไม่ได้มาตรฐานตรงกันระหว่างไทย จีนและพม่า

จากการวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ดังกล่าว ทำให้น่าจะ เห็นถึงผลที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงรายได้ว่า แม้จะมีจุดอ่อน อยู่บ้าง แต่ไทยก็มีจุดแข็งอยู่มากและมีโอกาสหลายทาง ทำให้ไทยสามารถสร้างฐานการผลิตใหม่ นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งอาจคาดหมายได้ว่าจะมีการลงทุน ของภาคเอกชนในโรงงานอุตสาหกรรม คลังสินค้า ธุรกิจการค้า และการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีการจ้างงานในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพิ่มขึ้น เกิดการขยายตัวด้านการค้า และการท่องเที่ยวใน พื้นที่ชายแดน สามารถใช้ประโยชน์จากเขตฯ ในการเชื่อมโยงธุรกิจชุมชน (OTOP) สู่ตลาดระดับ ภูมิภาคและระหว่างประเทศ และแก้ไขปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตได้ ทั้งนี้ ภาครัฐและภาคเอกชนต้องร่วมมือกันพัฒนาจังหวัดเชียงราย และหาแนวทางแก้ปัญหาอันเกิดจาก อุปสรรคของการจัดตั้งเขตฯ ดังกล่าวนั้น เพื่อให้โอกาสของเชียงรายมีผลในทางที่เป็นประโยชน์ และกลายเป็นจุดแข็งได้ต่อไป

(8) ความคิดเห็นของกลุ่มผลประโยชน์ (Stake holder)

จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัด เชียงราย ทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์ ณ จังหวัดเชียงราย สามารถสรุปได้ว่า

ความคิดเห็นเชิงสนับสนุน

- การเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย จะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งในและรอบๆเมืองให้ดีขึ้น และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่คนในจังหวัดเชียงรายและ จังหวัดใกล้เคียง
- จังหวัดเชียงรายมียุทธศาสตร์ที่เหมาะสม และมีความพร้อมด้านการขนส่งทั้งทางบก ทาง น้ำ และอากาศ สามารถเชื่อมต่อเส้นทางระหว่างประเทศได้ทั้ง เหนือ -ใต้ ตะวันตก - ตะวันออก (สปป.ลาว – กัมพูชา - เวียดนาม) หรือจะเป็นด้านเอเชียใต้ อินเดีย - บังคลาเทศ - ปากีสถาน มองไกลไปกว่านั้นก็สามารถเข้าสู่ตะวันออกกลาง สิ่งเหล่านี้เป็นโอกาส ที่จะเกิดขึ้นได้หากมีการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนในอนาคต

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- จังหวัดเชียงรายมีศักยภาพสูงมากกว่าจังหวัดอื่น เช่น มุกดาหาร ตาก ที่มีเส้นทางเชื่อมต่อน้อยกว่าเชียงรายซึ่งไปได้ทั้งบน - ล่าง ชาย - ขวา ถึงสี่ทาง มีถนนหนทางสะดวก มีด่านชายแดนถาวรที่มีระบบสากล หรือจะเดินทางไปผ่านแม่สออด ผ่านมุกดาหาร หรือลงใต้ก็สามารถทำได้ หรือจะขึ้นแม่สาย ไปท่าขี้เหล็ก ไปมณฑลเลย เลี้ยวซ้ายไปหาประเทศอินเดีย ออกบังคลาเทศในอนาคต ก็ย่อมก็ทำได้เพียงแต่สถานการณ์ของประเทศเพื่อนบ้านเอื้ออำนวย
- จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองที่มีศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว แต่ยังไม่มีการบริหารจัดการให้เป็นจุดเด่น เพื่อดึงดูดใจให้คนเข้ามาลงทุนหรือเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่อำเภอเชียงแสน เป็นเมืองที่ติดกับแม่น้ำโขง มีอารยธรรมของชนชาติ 4 แผ่นดิน
- จังหวัดเชียงรายยังมีความพร้อมด้านแรงงานและด้านสังคม มีคดียาอาชญากรรมและความรุนแรงน้อย และที่สำคัญจังหวัดเชียงรายมีจำนวนประชากรเกิน 1 ล้าน ประชากรวัยทำงานมีอยู่ถึง 7 แสนคน มีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาถึง 3 แห่ง คือ วิทยาเขตของมหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เหล่านี้ น่าจะเป็นศักยภาพที่ดีของจังหวัดเชียงราย ในการพัฒนาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- การจัดตั้งนิคม/เขตประกอบการอุตสาหกรรมอำเภอเชียงแสน และสถานีขนถ่ายสินค้า (ICD) เชียงแสน สำหรับพื้นที่ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน เนื้อที่ 3,162 ไร่ มีความเหมาะสม (จากการศึกษาของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2547) แต่ที่ไม่สามารถจัดตั้งขึ้นได้ก็เพราะมีการคัดค้านจากคนในพื้นที่บางกลุ่ม เนื่องจากต้องการอนุรักษ์เมืองเชียงแสนให้เป็นเมืองมรดกโลก และมีปัญหาเรื่องการเมืองเข้าเกี่ยวข้องด้วย
- เชียงแสนจะใช้ทำเลของเชียงรุ่งซึ่งตั้งอยู่ในทำเลที่อยู่ในจุดยุทธศาสตร์ใกล้ชายแดนเมียนมาร์ และ สปป.ลาว และอยู่ใกล้เวียตนามได้เป็นอย่างดี โดยสินค้าจีนสามารถขนส่งผ่านเส้นทางเชียงรุ่ง-เมียนมาร์-ไทย หรือเส้นทางเชียงรุ่ง-สปป.ลาว-ไทย ทั้งนี้การขนส่งทางบกจะมีความสำคัญมากเพราะเป็นเส้นทางที่สะดวกที่สุดในการขนส่งสินค้าจากจีนมากระจายในอาเซียนและใช้ไทยเป็นศูนย์กระจายสินค้า นอกจากนั้น ทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำนวนมากในมณฑลยูนนาน ซึ่งประกอบด้วยแร่ธาตุมากมายและผลผลิตทางการเกษตรที่สามารถนำมาใช้ในอุตสาหกรรม และแหล่งน้ำที่มีมากมาย ซึ่งสามารถจัดสรรอย่างเพียงพอต่อความต้องการของอุตสาหกรรม จึงเป็นประโยชน์กับไทยที่ได้ใช้ทรัพยากรเหล่านั้นได้ในราคาต้นทุนต่ำและระยะเวลาในการขนส่งที่สั้นกว่า จากข้อเท็จจริงนี้จึงเป็นที่คาดหมายได้ว่าอุตสาหกรรมต่างๆ ที่จะมาตั้งในเมืองเชียงรุ่งจะสามารถใช้ประโยชน์จาก

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ทำเลที่ตั้งในเชิงยุทธศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติที่มากมาย และจึงเป็นโอกาสที่ดีในการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมในเมืองเชียงรายด้วยการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม

- อำเภอแม่สายมีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และศิลปวัฒนธรรมโบราณ สามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์ธุรกิจการท่องเที่ยวโรงแรมและบริการได้ หากมีกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวด้านการบริการที่พักอาศัยแบบ Home Stay และเปิดให้เป็นศูนย์ธุรกิจการท่องเที่ยว โรงแรม ก็จะพัฒนาให้แม่สายเติบโตได้ดี
- อำเภอเชียงของมีความเหมาะสมสำหรับการเป็นเขตประกอบการอุตสาหกรรมใหม่ และนิคมอุตสาหกรรมเพื่อการเกษตรครบวงจร ซึ่งเน้นการค้าชายแดน โดยเฉพาะสินค้าการเกษตรระหว่างไทย-จีน สินค้าการเกษตรแปรรูป/ไม่แปรรูปสู่จีนตอนใต้ และสินค้าอุปโภคบริโภคไปพม่า และสปป.ลาว เพราะอำเภอเชียงของมีความสามารถในการผลิตภาคเกษตรเพื่อส่งออก ได้แก่ ไม้ดอก/ไม้ผล ชา อยู่แล้ว รวมทั้งมีโอกาสรองรับการลงทุนที่จะเพิ่มมูลค่าเกษตรของประเทศเชื่อมโยงกับจีนตอนใต้ได้ด้วย
- นิคมอุตสาหกรรมจะเป็นตัวเร่งให้เชียงรายเป็นเมืองอุตสาหกรรม นอกจากจะมีการสร้างงานในภาคอุตสาหกรรมแล้วยังมีการสร้างงานในภาคอื่นด้วยเช่นภาคบริการ ภาคเกษตรกรรม จะทำให้ภาพรวมทางเศรษฐกิจของเมืองและระดับมาตรฐานการดำรงชีพดีขึ้น
- อำเภอเชียงของ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ได้แก่ สามเหลี่ยมทองคำ โดยพื้นที่มีโอกาสพัฒนาเป็นประตูเปิดด้านการท่องเที่ยวภาคเหนือและเชื่อมโยงถึงสามประเทศ

ความคิดเห็นเชิงคัดค้าน

- การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน และการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย อาจทำให้ไทยเสียเปรียบจีน เพราะปัจจุบันมีเรือจีนล่องผ่านแม่น้ำโขง และบรรทุกผักราคาถูกมาตีตลาดไทย ชาวบ้านเชียงแสนต้องเปลี่ยนอาชีพมาเป็นกุลีแบกหามสินค้าลงเรือจีน ธุรกิจบางอย่างก็ได้รับผลกระทบ เช่น โรงงานกระเบื้องต้องลดการผลิตหรือปิดโรงงาน เพราะมีการนำเข้าสินค้าจากจีนซึ่งราคาถูกกว่า ในที่สุดชาวเชียงแสนจะมีการว่างงานมากขึ้น
- โครงการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย มีผลกระทบต่อโบราณสถาน 76 แห่งของเชียงแสน
- ร่างกฎหมายจัดตั้งเขตฯ มีเนื้อหาที่เปิดกว้างเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มทุนใหญ่และคอร์รัปชัน เป็นการดำเนินนโยบายการค้าเสรีเต็มรูปแบบ ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่ออุตสาหกรรมภายในประเทศที่ยังเพิ่งเกิดใหม่และมีเงินลงทุนต่ำ อีกทั้งยังไม่มีศักยภาพในการแข่งขันที่เพียงพอต่อผู้ประกอบการต่างชาติได้

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- การกำหนดให้เขตฯ มีสิทธิเช่าที่ดินได้ในกำหนดเวลาที่ยาวนานมากถึง 50-99 ปี และยังยินยอมให้มีการเช่าช่วงต่ออีกได้นั้น ทำให้นำเป็นห่วงว่าคนเชียงรายได้ที่ดินทำกินและอยู่อาศัยมากขึ้น นอกจากนั้น ร่างกฎหมายฯ ยังกำหนดให้ผู้เข้าไปในเขตฯ เพื่อประกอบกิจการหรืออยู่อาศัย จะต้องได้รับอนุญาต และปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เขตฯ กำหนด หากฝ่าฝืนจะต้องโทษปรับหรือจำคุก จึงดูราวกับว่าเป็นการปิดกั้นเสรีภาพของประชาชนอันเป็นการขัดกับรัฐธรรมนูญ
- ไม่มีหลักประกันให้สิทธิและเสรีภาพกับคนงานในเขตฯ แต่อย่างใด ทำให้แรงงานที่ทำงานในเขตฯ ต้องเสียสิทธิที่จะเรียกร้องต่อนายจ้าง และไม่สามารถรวมตัวกันก่อตั้งสหภาพแรงงานเพื่อต่อรองกับนายจ้างได้ในเรื่องสวัสดิภาพและสวัสดิการแรงงาน
- การให้เขตฯ ออกกฎระเบียบได้เต็มที่เพื่อให้การดำเนินการของเขตฯ มีประสิทธิภาพนั้น อาจเป็นการละเมิดต่อสิทธิที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญได้หลายมาตรา
- การให้เขตฯ มีอำนาจเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและที่ดินได้โดยง่าย ลดขั้นตอน หรือไม่ผ่านขั้นตอนตามกฎหมายปกติ และไม่มีกำกัดเขตพื้นที่ธรณีสัณฐานและที่ดินสาธารณะรวมทั้งเขตป่าสงวน จะเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและที่สาธารณะสมบัติของแผ่นดินได้
- การเข้าใช้ที่ธรณีสัณฐานของเขตฯ ทำให้นำเป็นห่วงมาก เพราะให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินตกเป็นของเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยไม่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติการโอนที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์
- นำเป็นห่วงเรื่องความมั่นคงของประเทศ เพื่อข่าวสารของไทยอาจล่วงรู้ถึงจีนและพม่าได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น เพราะเหตุว่าจีนมีอิทธิพลต่อพม่า มีการสนับสนุนจากจีนสร้างเขื่อนในพม่าซึ่งมีชายแดนติดกับไทย
- เชียงรายจะกลายเป็นสถานที่ซึ่งเปรียบได้กับตลาดระบายสินค้าไร้คุณภาพของจีน
- การให้สิทธิพิเศษแก่เขตฯ เป็นการใช้รูปแบบและโครงสร้างการบริหารของบรรษัท ในขณะที่ผู้บริหารจัดการเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ อาจทำให้เกิดปัญหาเรื่องบริหารจัดการที่ไม่ใช่เพื่อชาติ
- การจัดตั้งเขตฯ ขาดการให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย
- การส่งเสริมการลงทุนในเขตฯ ไม่ได้คำนึงถึงการป้องกันและการเตรียมความพร้อมในการจัดการสภาพแวดล้อมที่แท้จริง

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ข้อเสนอแนะ

- ปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญกับแนวความคิดพระราชทานเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ฉะนั้นเรื่องเขตเศรษฐกิจชายแดนหรือเขตเศรษฐกิจพิเศษในอนาคต ต้องสอดคล้องกับแนวความคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” การนำแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้นั้นไม่ได้หมายความว่าทำให้เขตเศรษฐกิจชายแดนหรือเขตเศรษฐกิจพิเศษเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะสามารถนำแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างดุลทางเศรษฐกิจและคุณภาพทางสังคมให้ไปด้วยกันบนฐานของ “การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน”
- ควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในทุกภาคส่วนของจังหวัดเชียงราย และใช้วิธีการจัดการความรู้เชิง Knowledge Management (ดังที่เกิดความขัดแย้งหลายครั้งไม่ว่าจะเรื่องการก่อตั้ง “นิคมอุตสาหกรรม” ที่อำเภอเชียงแสนหรืออำเภอเชียงของ ล้วนเกิดจากไม่มีการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกัน) ต้องนำ Knowledge เหล่านั้นมา Manage จัดการอย่างมีส่วนร่วมให้ได้ หรือ Participation
- หลักการและเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจจะคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ แต่มีเงื่อนไขปลีกย่อยในแต่ละจังหวัดแตกต่างกันแน่นอน ซึ่งเงื่อนไขปลีกย่อยสามารถระดมความคิดจากคนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วม
- ควรทำการวิจัยในเชิง Participatory Action Research คือให้ทุกๆ คนในสังคมสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการทำ Participation Research ได้ เพื่อให้ทุกภาคส่วนเกิดความรู้และความเข้าใจที่ตรงกัน ประเด็นสำคัญคือ สร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันให้มากที่สุด ในทุกภาคส่วน ข้าราชการ ผู้ประกอบการ NGOs ประชาชน ต้องมีส่วนร่วมสร้างความเข้าใจในสิ่งที่จะนำมาพัฒนาพื้นที่และต้องทำงานร่วมกันมากขึ้น
- ควรคำนึงถึงกฎเกณฑ์ กติกา ระเบียบ และกฎหมายต่างๆ เรื่องการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ และหากรัฐบาลเห็นชอบในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจที่จังหวัดเชียงราย การส่งเสริมการลงทุนจากภาครัฐต้องมีความชัดเจน อาจทำได้ด้วยการบริหาร ไม่จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมาย
- การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น ตามแนวชายแดนของไทยและประเทศเพื่อนบ้านยังไม่เป็นกิจลักษณะชัดเจน หากมีความชัดเจนมากขึ้น จะสร้างโอกาสด้านอื่นตามมาได้
- เขตเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นนั้นต้องอยู่ได้ด้วย Material หรือวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น ดังนั้นจึงควรต้องตรวจสอบถึงความมีอยู่หรือไม่ของวัตถุดิบที่จำเป็นต่อเขตฯ นั้นๆ ด้วย และควรสร้าง

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

หรือเพิ่มมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตผลทางการเกษตรและแร่ธาตุให้แก่จังหวัดเชียงราย เพื่อเตรียมพร้อมรองรับการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษ

- ภาครัฐบาลต้องนำทางก่อนและมีความรวดเร็ว การส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาลต้องชัดเจน อย่าให้ความหวังภาคเอกชนไปลงทุน (ที่อำเภอเชียงแสน ภาคเอกชนเข้าไปลงทุนบ้างแล้ว เพราะมีนโยบายจะจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ แต่เวลาต่อมานโยบายจากรัฐบาลไทยหยุดชะงัก ทุกอย่างก็หยุดชะงัก) ความไม่ชัดเจนของนโยบายและการบริหารจัดการนี้ นักลงทุนชาวต่างประเทศที่ต้องการมาลงทุนจะไม่เกิดความเชื่อมั่นในที่สุดจะหันไปลงทุนที่ประเทศอื่น ที่มีความมั่นคงแก่การลงทุนทำธุรกิจแทน
- ในระยะแรกของการจัดตั้งเขตฯ ควรให้เป็นโครงการนำร่องไม่จำเป็นต้องมีขนาดใหญ่ แต่เน้นให้มีการกระจายปัจจัยการผลิตการลงทุนให้ทั่วถึงภายในเขตฯ ด้วยการจัดตั้งเป็นเขตปลอดอากร (ICD) และศูนย์กระจายสินค้า (Customs Free Zone) เพื่อพาณิชย์กรรมหรือเปิดศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้านานาชาติ (International Trade Show & Sale Center) ของกลุ่ม GMS โดยเปิดเป็นศูนย์ Packing และ Logistic Hub
- ควรนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ ระบบ IT มาใช้อย่างเต็มรูปแบบ เน้นการขนส่งระหว่างประเทศผ่านเส้นทางแม่น้ำโขงเป็นการประหยัดต้นทุนการขนส่ง โดยนำแนวทางการพัฒนาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาบริบทเอมิเรตส์หรือดูไบ มาศึกษาประกอบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนที่จังหวัดเชียงราย ทุกกิจกรรมการผลิตภายในเขตฯ มุ่งเข้าถึงตลาดขนาดใหญ่ของสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยเฉพาะจีนตอนใต้
- ควรใช้จังหวัดเชียงรายเป็นข้อได้เปรียบจากทำเลที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ที่เป็นประตูระหว่างจีนกับอาเซียน
- ควรวางแผนกำหนดผังเมืองที่ควบคุมภาคอุตสาหกรรมในเขตฯ ไม่ให้กระทบต่อการท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งต้องคำนึงถึงผลกระทบที่คาดไม่ถึงซึ่งมาพร้อมกับความเจริญด้วย
- ควรกำหนดจุดสร้างสะพานที่เชียงของให้ชัดเจน และเลือกบริเวณที่แคบกว่าเพื่อประหยัดงบประมาณ และบริเวณที่สามารถเชื่อมต่อกับจุดของ สปป. ลาวได้
- ถ้าเอกชนจะขอใช้ที่ดิน ให้ใช้ที่แถวสามเหลี่ยมทองคำ ไม่ใช่ที่ทำเรือ และไม่ควรปะปนกันระหว่างเมืองท่องเที่ยว และจุดกระจายสินค้า จำเป็นต้องมีการจัด Zoning โดยคำนึงถึงหลักการว่าเมื่อได้สิ่งหนึ่งต้องไม่กระทบต่ออีกสิ่งหนึ่ง ควรกำหนดจุดกระจายสินค้าระหว่างเชียงของกับเชียงแสนให้ชัดเจนใน Hub ใหญ่ North-South, North-West, North-East และควรมีแผนการพัฒนาที่ชัดเจนด้วย เพื่อที่จะได้ทำให้นักลงทุนเกิดความมั่นใจ

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- นักลงทุนในจังหวัดเชียงรายยังไม่มี ความสนใจหรือกระตือรือร้น เพราะยังไม่มั่นใจในศักยภาพของตนเอง ยังไม่มีการรวมตัว ไม่ทำกันอย่างเอาจริงเอาจัง แต่ถ้าเปิดให้คนต่างชาติมาลงทุนทั้งหมด คนในพื้นที่ก็จะต่อต้าน ทำให้ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ จึงเห็นว่าน่าจะดึงนักลงทุนกรุงเทพฯ เข้ามาด้วย และควรกระตุ้นให้ภาครัฐต้องมี Project ที่แน่นอนในการส่งเสริมนักลงทุนในชาติด้วย
- เร่งสร้างความเข้าใจให้แก่คนในท้องถิ่นถึงประโยชน์ของการจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม หรือการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพราะคนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจ และมองเป็นภาพลบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และเห็นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย จะเป็นแกนนำในการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจให้กับคนในท้องถิ่น และเร่งขับเคลื่อนให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องต้องกัน เป็นการป้องกันการขัดแย้งทางความคิดได้
- หลักการของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ควรจะเป็น Knowledge Sharing ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ถ้าต่างประเทศเข้ามาลงทุน ควรให้มีการศึกษา อบรม และนวัตกรรมใหม่ๆ ของท้องถิ่นด้วย ซึ่งในตัวร่างกฎหมายจะเป็นตัวกำหนด หรืออาจจะเพิ่มลงในรายละเอียดเมื่อประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกาเมื่อมีการประกาศตั้งเขตเศรษฐกิจนั้นๆ
- มีการเชิญชวนให้ไปลงทุนในเขตฯ โดยโฆษณาว่าในเขตมีสาธารณูปโภคพร้อมแล้ว แต่ในความเป็นจริง ไม่เป็นอย่างที่เชิญชวนไว้ ดังนั้นควรต้องเตรียมพร้อมเรื่องสาธารณูปโภคก่อน มิเช่นนั้นจะเป็นการทำให้เสียโอกาสระยะยาวจากการเข้ามาลงทุนโดยนักลงทุนต่างชาติ
- คนเชียงรายต้องการงานที่จ้างเป็นรายเดือน ควรมีเงื่อนไขสำหรับอุตสาหกรรมในเขตฯ กำหนดให้จ้างแรงงานท้องถิ่นก่อน และควรกำหนดระยะเวลาจ้างงานให้ชัดเจนด้วย
- เชียงแสนมีท่าเรือแล้ว แต่ถ้ามีทางรถไฟด้วย ก็จะช่วยเรื่องการขนส่งได้มาก และขนาดของทางรถไฟควรเปลี่ยนเป็น 1.40 เมตรในเส้นทางหลักเพื่อให้ได้มาตรฐาน
- ควรคำนึงถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริหารเขตฯ และองค์กรปกครองท้องถิ่น ในลักษณะ “รั้วทองแดง กำแพงเหล็ก” ที่คนท้องถิ่นทะลุเข้าไปไม่ได้ เพราะจะเกิดความขัดแย้งในภายหลังได้ ดังนั้นแนวทางในการพัฒนา ควรให้มีความสอดคล้องกัน ระหว่างอำนาจจากส่วนกลางและคนในท้องถิ่น ให้มองมิติด้านผลประโยชน์สังคมและวัฒนธรรมที่คนท้องถิ่นคนส่วนกลาง และอาจเป็นคนต่างชาติด้วยจะได้อย่างเท่าเทียมกัน

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- เขตฯ ควรได้รับการยกเว้นข้อบังคับตามกฎหมายภายในประเทศทั้งหมด โดยสิ่งที่จะผลิตหากต้องขออนุญาตตามกฎหมายภายในประเทศ เช่น ยา อาหาร เมื่อมาผลิตในเขตเศรษฐกิจนี้ ก็ให้ปฏิบัติตามกฎหมายภายในเขตฯ ลดขั้นตอนการขออนุญาต
- ร่างกฎหมาย กำหนดให้ที่ดินสาธารณะสามารถโอนให้คณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษได้ โดยรูปแบบการบริหารนี้อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่นายกรัฐมนตรี จึงน่าเป็นห่วงว่าผู้ว่าการเขตเศรษฐกิจพิเศษจะสามารถนำดยสุเทพมาดำเนินการในรูปแบบต่างๆ ได้โดยชอบธรรม จึงเสนอแนะว่าให้พิจารณาเรื่องนี้ใหม่ เพราะบทบัญญัติบางส่วนก็ครอบคลุมและเปิดกว้างมากเกินไปจนน่ากลัวว่าจะมีการใช้อำนาจรัฐโดยไม่ชอบได้ง่าย
- กฎหมายสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือเขตนิคมอุตสาหกรรมอาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศขณะนี้ จึงควรจะมีกฎหมายพิเศษที่ส่งเสริมพื้นที่และกิจกรรมด้านต่างๆ เนื่องจากหลายประเทศพัฒนาโดยอาศัยศักยภาพเชิงพื้นที่ การกระจายรายได้เป็นเรื่องสำคัญ ถ้ามีการจัดการที่ดีมูลค่าจะเพิ่มขึ้น เรื่องคณะกรรมการเขตฯ ก็เป็นเรื่องสำคัญ ควรให้อบต. และ อบจ. มีโอกาสเข้ามาเป็นคณะกรรมการเพื่อร่วมพิจารณาความเหมาะสมของการดำเนินงานหรือการจัดตั้งเขตฯ จึงจะทำให้เกิดประโยชน์ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษได้